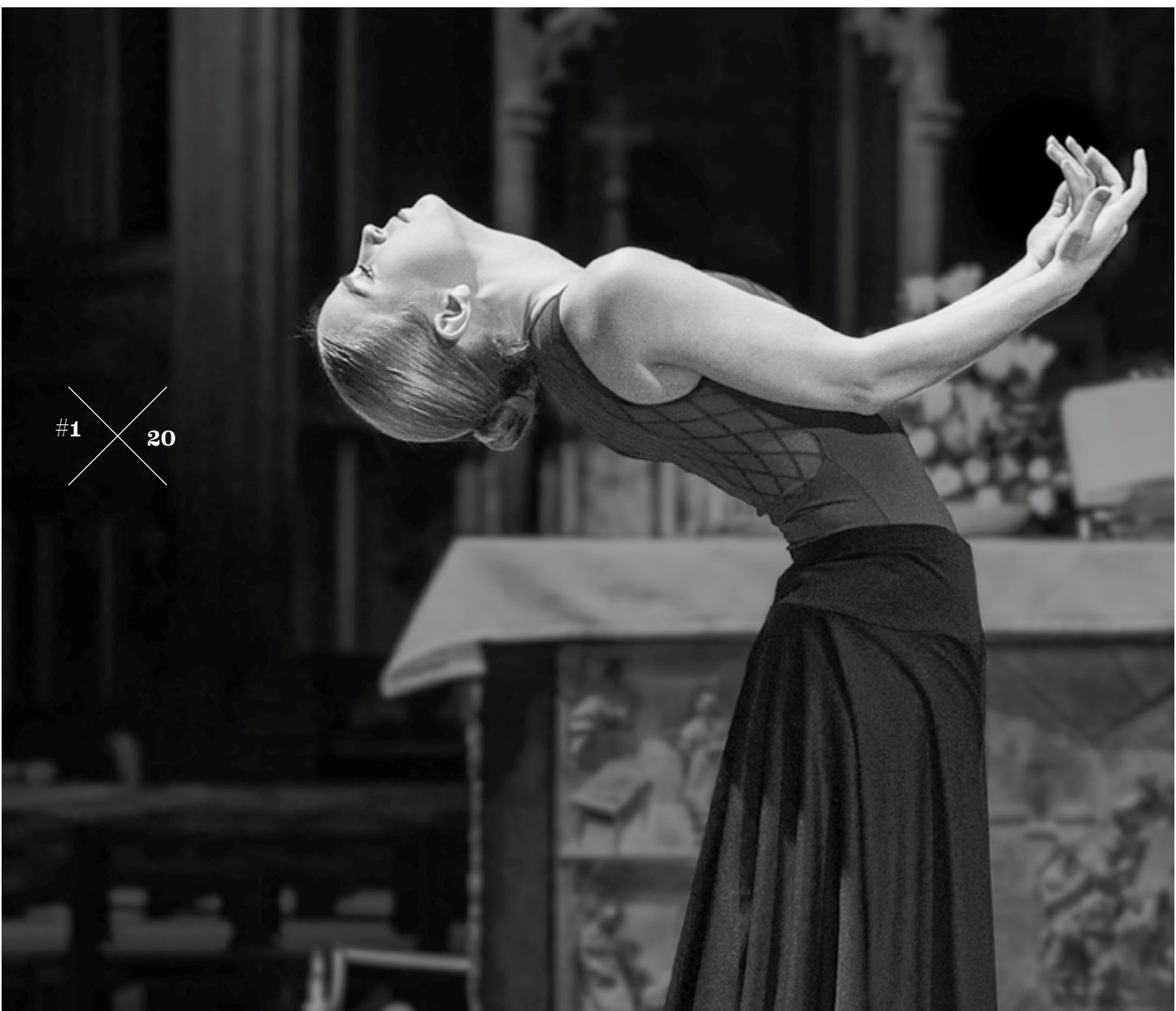

#1 20

FOLKEHØGSKOLEN

PORTRETTET
TEATER SOM VÅPEN
side 04

REKTORMØTET
JAN TORE SANNER
side 16

MASTEROPPGAVE
DANS OG DANNING
side 38

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:
Øyvind Krabberød
ok@folkehogskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
ok@folkehogskole.no

Redaksjonsråd:
Live Hokstad, Dorte Birch, og Angelina K. Christiansen

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Supernatural Stories** (supernatural.no)
Forsidefoto: Arne Hauge
Produksjon/trykk: **Polinor**
Papir: Amber Graphic

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo
tlf.: 22 47 43 00,
bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehogskole.no
www.folkehogskoleforbundet.no
www.frilyntfolkehogskole.no

Generalsekretær:
Angelina K. Christiansen
angelina@folkehogskol.no
tlf: 959 60 115

Leder:
Live Hokstad
Gullerudvegen 16, 2849 Kapp
live@folkehogskole.no
tlf: 918 53 885

Nestleder:
Ingvar Øydvin
Fosen folkehøgskole

Styremedlem:
Ronnie Mag-Larsen
Follo folkehøgskole

Styremedlem:
Marianne Amundsen
Agder folkehøgskole

Styremedlem:
Kristin Smith
Ringerike folkehøgskole

1. varamedlem:
Line Tirslaug
Trøndertun folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehogskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehogskole.no
tlf: 913 52 372

INNHold

03	<i>Leder, Øyvind Krabberød</i>
04	<i>Portrettet – Siri Thorson</i>
07	<i>Serie: Pedagogiske inspirasjonskilder</i>
10	<i>Foto: Mer enn ord</i>
11	<i>Pedagogisk hverdag: Back 2 Basics, Bømlo</i>
14	<i>Pasvik: Full skole i april</i>
15	<i>Pasvik: Satser på markedsføring</i>
16	<i>Rektormøtet på Ringerike</i>
21	<i>Kokkens: Ingun Skaar, Follo</i>
22	<i>Rapport: Et år for alle?</i>
24	<i>Film: Vår datter Emilie</i>
28	<i>Kunst: Aage Gaup fikk Savioprisen</i>
30	<i>Solbakken: Teater og samfunn</i>
34	<i>Benedictes metode</i>
35	<i>Kalender</i>
36	<i>Miljø: Fana tar grep</i>

37	<i>Elverum: Filmfestival</i>
38	<i>Masteroppgave: Dansens dannende potensial</i>
39	<i>Bøker: Myndig medborgerskap</i>
40	<i>Bøker: Grundtvig i kortversjon</i>
42	<i>Bøker: Overlevelse i en ulvetid</i>
47	<i>Tollefsen: Fra kaikanten</i>
48	<i>Irak: Fra sex-slave til fighter</i>
50	<i>Debatt: Bortvisning i folkehøgskolen</i>
52	<i>Arbeidslivet: Permisjoner</i>
53	<i>Lederen: Live Hokstad</i>
54	<i>Folkehøgskoleforbundet</i>
56	<i>Nytt fra informasjonskontoret</i>
57	<i>Internasjonalt utvalg</i>
58	<i>Folkehøgskolerådet</i>
60	<i>Baksiden: Tekst/diktstafetten</i>

LEDER

SANKSJONER I FOLKEHØGSKOLEN

Det er mange bort- og utvisninger ved norske folkehøgskoler hvert år. Ikke alle som starter på et folkehøgskoleår takler det nye skolelivet og mestrer ikke å innordne seg i de rammer og regler som gjelder.

La oss slå det fast – dette er et vanskelig landskap å orientere seg i. Det er mange hensyn å ta. Det er medelever, skolens rykte, miljøet etc. Når er nok nok?

Disiplinærsaker skaper ofte høy temperatur i personalet, det kan være tøffe tak. Bortvisning, utvisninger etc kan ta mye energi og plass i den daglige skolehverdagen, hvor en ønsker å skape det best mulige folkehøgskoleåret for elevene.

Spørsmålet er kanskje om en bevilger seg nok tid i disse prosessene, er det for stor utålmodighet? Er vi på bort/utvisningssporet i første runde? Kunne en tenke seg bruk av flere nivå? Tåler vi å stå i ubehaget av en uavklart situasjon?

Automatiske utvisninger ved bruk av narkotika er vanlig i norsk folkehøgskole. Kan vi spørre: Finnes det ikke situasjoner der elever er på vei mot noe «stort», men hvor utgangspunktet var mørkent? Folkehøgskoleåret kan bli den nye starten i livet? Men poden ble sendt på dør sporenstreks – ingen nåde.

Noen ganger kan en få en fornemmelse av at tida har stått stille, at Grundtvigs radikale ideer er litt ute i tåkeheimen. Har samfunnsutviklingen og ropet etter effektivisering på de fleste områder også sneket seg inn i hvordan vi tenker og handler i folkehøgskolen?

Er det noe vi har kjempet for i skoleslaget er det frihet – frihet fra pensum og karakterer, pedagogisk frihet, og en ganske så stor frihet i forhold til styresmaktene – de som bevilger pengene.

Leif Longum skriver i boka *En skole for livet, om folkehøgskolens plass i utdannings-samfunnet* (en fakkelbok, antologi fra 1970):

Orden ro og disiplin: *Mener en alvor med å snakke om at elevene skal utvikle selvstendighet og kritisk evne, da må den enkelte skole også våge å ta konsekvensen av dette. Da kan en ikke fortsette med å presentere elevene for ordensregler som vil detaljkontrollere deres liv, og forelegges dem som diktat uten anledning til diskusjon.... Jeg tror ungdommen er rask til å oppdage om det ikke er samsvar mellom våre ord og praksis. Og mulighetene for et tillitsfullt møte mellom elever og lærere blir ødelagt fra begynnelsen av om vi behandler dem som uansvarlige barn, og dermed tvinger dem inn i en negativ protestholdning.*

I samme bok skriver Sander Lilleslett:

..... *Som ein konsekvens av dette synet har Grundtvig òg gjort seg tankar om tilhøvet mellom lærar og elev og mellom skulen og eleven. Uttrykket skuledemokrati høyrde rett nok framtida til, men at Grundtvig hadde intensjonar i den retning, kan knapt dragast i tvil: Den som vil vera ein god lærar må prøve å legge av alle «Herre-Nykker». Han må ikkje setja seg som mål å omskapa eleven. Lærar og elev må stå fritt andsynes kvarandre. Det å formidle levande opplysning krev fridom på bae sider, «Da Frihed er Aandens Element» Opplysninga kan lykkast berre i same mon som «Talen bliver til en Sam-Tale», dels mellem Gamle og Unge, og dels mellom de Unge innbyrdes» og «Man veed jo nok, de gamle Skolemester-Nykker stikke i oss endnu...»*

Det kjennes nesten som om Grundtvigs tanker, som er bortimot to hundre år gamle, hadde vært særdeles radikale på en del av dagens folkehøgskoler, og innspillene i den 50-årige antologien har jammen sprengkraft inn i 2020.

I et debattinnlegg lenger bak i dette magasinet skriver Kristin Smit: «Vi kan velge å bruke regelbrudd i dannelsprosessen... Men, om danningen **er** en prosess, hvorfor denne utålmodigheten i oss, til at de skal være ferdige allerede før de kom?».

På dette området er det stort strekk i «laget». Fra skoler der elevene i stor grad former reglene og til ferdiglagte rammer det ikke er mulig å diskutere.

Det å bruke tid på prosesser og øvelse i demokrati er kanskje det som virkelig er folkehøgskole, som kan virke til danning og personlig vekst.

Ta noen runder – hvordan vil dere egentlig ha det, hvordan skal dere jobbe med demokrati på deres skole – og hva betyr det?

Noen vil kanskje si: Vi vil bruke tid på gode oppsetninger, spennende turer, produksjoner av alle slag etc. – da må vi ha stramme rammer slik at vi slipper å bruke tid på disiplinsaker. Her må vi levere raske og effektive avgjørelser.

Vi tror det er helt avgjørende å holde «folkehøgskolemuskelen» varm og levede. Herved oppfordres det til å ta dype og tidkrevende samtaler rundt om på landets folkehøgskoler om demokrati og sanksjoner. Kanskje det noen steder er rom for justeringer av sanksjonspolitikken, og skal elevene mer inn i prosessene?

Øyvind Krabberød

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder. Bladet skal sette dagsorden, spille og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt. Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet. Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

MED TEATER

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

SOM VÅPEN

Siri Thorson (31) har en mastergrad i drama og teater med fordypning i helse og flerkulturell pedagogikk. Hun har jobbet med kreative og pedagogiske prosjekter i Palestina, i flyktningeleirer i Libanon, på et barnehjem i Nicaragua og i townshiper i Sør-Afrika. Hun har også skrevet boken “Frihet på vent”. Å leve i en flyktningeleir, basert på historier fra mennesker i flyktningeleirer i Libanon.

Hun har rukket over mye, unge Siri, fra Hemsedal. Nå er det Solbakken folkehøgskole på Skarnes som får nytte godt av hennes engasjement.

TEATER, SAMFUNN OG SOLIDARITET

Det er dypt i julemåneden desember, vi treffes en hustrig og regnfull dag, og trekker inn i peisvarmen for å fyre opp en god samtale om teater, politikk, ansvar og muligheter ...

På Solbakken starter de nå opp et unikt tilbud i skjæringspunktet teater og politikk. Linja heter *Teater, samfunn og solidaritet*. Der skriver de:

Lær om hvordan teater kan gjøre verden bedre, påvirke samfunnet og bidra positivt i menneskers liv gjennom et år på Solbakken!

*Teater, samfunn og solidaritet er linjen for deg som ønsker å **jobbe med mennesker**, i, eller utenfor Norge. Vi gir deg praktiske metoder og verktøy du kan bruke i ulike grupper. **Spiss engasjementet** ditt på Solbakken!*

Hva med å skrive en monolog om det du bryr deg mest om og framføre den for en gjeng politikere, skape teaterforestilling om og med flyktninger, arrangere forumteater for ungdom om for eksempel mobbing og sosiale medier, gjennomføre usynlig teater under en valgkamp og bli kjent med teaterformens politiske kraft i land som Sør-Afrika og Russland?

De legger lista høyt på Solbakken og vil virkelig noe med teater som uttrykk. Siri vil ta med seg teateret ut i samfunnet, og har allerede gjort det med elevene – uten at det har vært en egen linje. De har hatt opplegg på voksenopplæringen, laget teater med ungdomskoleelever og i fengsel. I det hele tatt tilrettelagt teater for og med ulike grupper. Dette har alle elevene vært med på.

I sin masteroppgave skrev hun om hvordan teater kan være helsefremmende og en form for traumeterapi. Siri understreker at teater faktisk har en terapeutisk effekt uten å være terapi, der en får brukt ulike deler av en selv. – En trenger en distanse for å se seg selv utenfor hverdagssituasjonen vi er i – og teatret kan bidra her. I townships i Sør-Afrika jobbet vi mye med teaterøvelser der de fikk kjenne på følelser og den situasjonen de lever i – teater som styrkende verktøy for en selv. Det å snakke om hva som er vanskelig er ofte krevende, det er lettere og noe helt annet å si det gjennom et teaterstykke, sier Thorson.

«DET ER IKKE MENT SOM TERAPI I UTGANGSPUNKTET, MEN BLIR DET.»

INTERESSE I FORSKNINGSMILJØENE

Siri Thorson er opptatt av å jobbe prosessorientert, men det går samtidig an å ha et prestasjonsfokus, mener hun. Gjennom teaterarbeidet får en kunnskap, og det gis rom for refleksjon. De skaper teater og utvikler det blant annet gjennom intervjuer og monologer. – I den prosessen skjer det noe der en blir klokere. Det er også viktig å jobbe mot et mål som gir mestringsfølelse for dem som er med. Å få et resultat er vesentlig, men ikke hvordan resultatet blir. Å nå målet gir tre gode M-ord – mening, mestring og motivasjon, sier Siri.

At teater kan ha en helsebringende effekt er ikke det vi hører mest om, men det kan den virkelig ha ifølge Thorson. Og rammen i folkehøgskolen mener hun er spesielt gode. – Vi har TID til å gå inn i dette! Hun forteller at det også er blitt mer interesse for dette i forskningsmiljøene – å myndiggjøre mennesker gjennom teater. I Johannesburg er det et teater som bare driver med å bygge deltakerne/selve opp. Der ser de en felles gruppeterapeutisk effekt. Det er ikke ment som terapi i utgangspunktet, men blir det.

– Noe av det viktigste når vi jobber med ungdom er å skape trygge individer. Det finnes andre måter å uttrykke seg på enn gjennom sinte tweets etc. Det er mange dårlig forbilder i mediebildet i dag. Folk snakker ikke ordentlig med hverandre – å virkelig snakke sammen er viktig.

BOKPROSJEKT

Siri Thorson var elev på FN-akademiet ved Arbeiderbevegelsens folkehøgskole skoleåret 07/08. De reiste til Israel og Palestina – der startet mye av hennes engasjement for Midtøsten og flyktninger.

I sin bok *Frihet på vent* har Thorson intervjuet 35 flyktninger i Libanon. Noen har levd på flukt i nesten 70 år, helt siden Israel ble dannet, andre har nettopp flyktet fra Syria. Det er sterke historier hun bærer fram. Senere har hun reist og besøkt mange grupper i Norge med foredrag om situasjonen for flyktninger.

– For meg ligger det en stor verdi i menneskelige relasjoner – spesielt til dem som lever i en hverdag som er ganske fjern fra vår egen. Jeg er opptatt av å skape relasjoner mellom mennesker og på den måten skape engasjement og interesse.

– Jeg tror det er lettere å bry seg om flyktninger hvis man opplever at de faktisk har noe felles med en selv, og den opplevelsen håper jeg at boka kan skape.

– Klarer du å være optimist i den vanskelige situasjonen i Midtøsten?

– Jeg har trua på den oppvoksende generasjonen, så lenge de føler at de er en del av resten av verden og om de finner måter å bli hørt på. Det er et begrep i den palestinske tradisjonen: Du kommer til å oppleve tunge ting, men du vil komme gjennom. Om vi mister trua kan i alle fall de som lever midt i det ikke tro på det, avslutter en engasjert folkehøgskolelærer.

Vi tar avskjed. Det er snart jul, det er regn og det er håp!

JÜRGEN HABERMAS, GRUNDTVIG OG FOLKE- HØGSKOLEN

Jürgen Habermas, 2011. Habermas er en av de viktigste filosofene i vår tid. Han har vært en av de mest innflytelsesrike filosofene i vår tid.

Den tyske filosofen Jürgen Habermas ble i 2019 90 år. Han har blitt feiret som en av Europas mest innflytelsesrike filosofer etter krigen, med artikler og omtaler i aviser og tidsskrifter i mange land.

Habermas hører med til den såkalte Frankfurterskolen, som på mange ulike måter både har utviklet og nyfortolket marxistisk tenkning. Habermas har gjennom sitt lange filosofiske forfatterskap på sin særegne måte både skrevet seg inn og ut av marxismen, som han nærmest hadde fått i arv fra filosofene Adorno og Horkheimer, som begge ledet Institutt for sosialforskning i Frankfurt.

Dette er ikke en artikkel som har til hensikt å introdusere Habermas i full bredde, langt mindre å gjennomgå hans omfattende biografi. Noe må likevel sies om Habermas sitt utgangspunkt.

ALDRI MER AUSCHWITZ

Habermas var som gutt med i Hitlerjugend. Som bare 15 år gammel var han med som soldat på vestfronten. Da han i 1945 fikk kunnskap om konsentrasjonsleirene og fikk høre om Nürnbergprosessene, bestemte han seg for at oppgjør med det som hadde gjort Auschwitz mulig, skulle være en avgjørende del av hans videre arbeid. Som en understreng i hele hans forfatterskap ligger tanken om aldri mer Auschwitz. Han har i store deler av sitt omfattende arbeid vært opptatt av hva som holder et samfunn sammen, hvordan samtalen eller kommunikasjonen utvikler seg i samfunnet, og ikke minst hvordan fornuft eller rasjonalitet blir oppfattet. Habermas var tidlig kritisk til et positivistisk vitenskapssyn der bare det som kan måles og veies, det som er kvantifiserbart, blir det som framstår som fornuftig, og der vitenskapen blir såkalt verdifri. Han

var kritisk til det som i filosofisk språkbruk kalles en instrumentalistisk forståelse av rasjonalitet. Han var enig i Frankfurt-erskolens skarpe kritikk av kapitalismen der markedskrefter erobrer fornuften og tilpasser fornuften markedets logikk. Men samtidig har han hele tida holdt oppe muligheten for politisk og samfunnmessig frigjøring.

En avgjørende faktor i filosofien til Habermas er den såkalte språklige vendingen i filosofien. Han mener at sosiale bånd mellom mennesker kan oppstå på grunn av språket. Samtaler og diskusjoner må ha argumenter som grunnlag. Det er de gode argumentene som er grunnlaget for et legitimt herredømme. Habermas har blitt kritisert for å idealisere språket som kommunikasjonsmiddel, og at han ikke i tilstrekkelig grad har vært oppmerksom på at språk også kan være et maktmiddel. Habermas har svart på denne kritikken ved å hevde at språket som redskap for makt finner sted først og fremst i byråkratiet, forvaltning og i økonomien, men at kommunikative handlinger for øvrig kan foregå i en herredømmefri sammenheng.

GJENKLANG I FOLKEHØGSKOLEN

Det er denne delen av hans filosofi som gjennom flere tiår har funnet gjenklang i en folkehøgskolesammenheng der Grundtvigs levende vekselvirkning og samtalebaserte pedagogikk har vært grunnlaget. Gjennom det han kaller universalpragmatikk har Habermas satt samtalen og språket i sentrum for den måten vi bygger opp samfunnet vårt på, og disse tankene har fornyet arbeidet med Grundtvigs levende vekselvirkning. I boka «Menneskelivet er underligt. Menneskesyn i grundtvigsk folkehøgskole og folkeopplysning» peker Olav Klonteig på

Habermas er en av de viktigste filosofene i vår tid. Han har vært en av de mest innflytelsesrike filosofene i vår tid.

at Habermas hører hjemme i grundtvigsk folkehøgskolesammenheng, og grunnen er som følger (Olav Klonteigs bok kan for øvrig med stort utbytte leses fortsatt): «Habermas vil vitalisere livsverda som ei motkraft til den reduksjonistiske rasjonalismen. Det er ein parallell i vår tid til Grundtvigs kamp for å styrke det folkelege. Derfor høyrer Habermas heime i vår samanheng». Habermas lager et skille mellom det han kaller systemverden på den ene siden og livsverden på den andre. Systemverden er den delen av samfunnet der økonomien teller mest, og der markedet med sin politiske og økonomiske makt og sin reduktive rasjonalitet setter dagsorden. Livsverden er den hverdagssfæren vi alle lever i, opplevelser og erfaringer vi gjør, og som samler seg til det som er vårt personlige liv. Habermas hevder så at i vår tid, i vårt samfunn, så er systemverdenen i ferd med å kolonisere livsverdenen på den måten at den reduktive rasjonalitet trenger seg inn i hverdagslivet, trenger seg inn i det sivile samfunnet der ikke økonomiens strategiske tanke eller markedets innsnevrende logikk skal råde. Livsverdenen er vår kulturelle kunnskap, våre sosiale ferdigheter og språklige kompetanser. «Det er sammenheng mellom omgrepet Livsverda og Grundtvigs «Folkelighed», hevder Olav Klonteig i sin bok.

Påstanden om at systemverdenen koloniserer livsverdenen kan lett trekkes ut til en allmenn kritikk av kapitalismen, men da trekkes påstanden til Habermas for langt. For Habermas mener faktisk at et moderne samfunn ikke kan klare seg uten markeder, uten statlig styring av sosial velferd og en statlig fordelingspolitikk som sikrer noenlunde rettferdig fordeling

Habermas er en av de viktigste filosofene i vår tid. Han har vært en av de mest innflytelsesrike filosofene i vår tid.

av godene i samfunnet. Det han advarer sterkt mot er at det sivile samfunnet skal koloniseres av systemverdenens reduktive rasjonalitet. Her skal den herredømmefrie samtalen råde grunnen.

DEN HERREDØMMEFRIE SAMTALEN

Det er den herredømmefrie samtalen som har fått folkehøgskolens folk til å lese Habermas, for her ligger tilsynelatende det grundtvigske perspektivet om den levende vekselvirkning. Men Habermas har slik jeg forstår det, et mer fornuftspregt syn på samtalen enn det Grundtvig hadde. Habermas mener at kommunikativ rasjonalitet bare finner sted når begge samtalepartnerne aksepterer at den eneste tvang er det tvingende argumentet. Habermas holder fram at kraften i de bedre argumentene er det avgjørende element i den herredømmefrie samtalen, **mens Grundtvig ser for seg at samtalen åpner for noe helt nytt, noe som er skapt gjennom samtalen**. Habermas mener at moderniseringsprosessen fører med seg det han kaller en refleksiv bevissthet som gjør seg gjeldende i stadig større grad. Denne refleksive bevisstheten vil lede til det han kaller en språkliggjøring av det sakrale som i sin tur vil svekke tradisjonelle religiøse forestillinger. Her skiller romantikeren Grundtvig og modernitetstenkeren Habermas lag. Dette er også det punktet der den kanadiske filosofen Charles Taylor setter inn sin kritikk av Habermas. Habermas har som bakgrunn at vi forholder oss til en objektiv verden av fakta, til en sosial verden med regler og normer, og til en subjektiv verden av ønsker og intensjoner. Grundtvig favner både videre og dypere på dette punktet. Både i begrepet «den levende vekselvirkning» og «muntlighet» eller

Habermas er en av de viktigste filosofene i vår tid. Han har vært en av de mest innflytelsesrike filosofene i vår tid.

morsmålet, viser Grundtvig at *ordet* kom først, og at når vi sam-taler kommer det ny erkjennelse og innsikt i det gåtefulle i menneskelivet. Habermas lager først og fremst en teori om hvordan den herredømmefrie samtalen skal bygge opp et bærekraftig demokrati. Han sikter nok ikke på å lage en pedagogisk teori. Sammenfallet med Grundtvig blir derimot klarere når vi ser at den herredømmefrie samtalen til Habermas og den folkelige samtalen til Grundtvig begge ser demokrati og folkestyre som målet.

LEVENDE VEKSELVIRKNING

Habermas er på mange måter en optimistisk tenker. Han ser på det moderne samfunnet, moderniteten, som et samfunn som peker ut over seg selv, som ikke har forløst sine iboende muligheter. Moderniteten er et ufullendt prosjekt, hevder han. På den måten står han i opposisjon både til de postmoderne filosofer som gjennom sin relativisering ikke vil være i stand til å avsløre makt, og til sine to forgjengere Adorno og Horkheimer som han mener endte opp med en kulturpessimisme. Habermas tar utgangspunkt i den oppsplitting av opplysningsbegrepet som fant sted med de franske opplysningsfilosofene. Han påviser hvordan fornuften spalter seg i tre ulike sfærer, en vitenskapelig eller kognitiv sfære, en etisk eller rettslig sfære, og en etisk eller kunstnerisk sfære. Denne oppsplittede eller fragmenterte fornuften får så sine egne gyldighetssfærer, erkjennelse, moral og smak. Habermas arbeider med å finne det gyldighetsområde der fornuften eller den opplysningen som gjelder for menneskelivet og som inkluderer hverdagslivets erfaringer, finnes. Han finner dette området i livsverdenen. Her skal den

Habermas er en av de viktigste filosofene i vår tid. Han har vært en av de mest innflytelsesrike filosofene i vår tid.

herredømmefrie dialogen finne sted som en vesentlig del av den kommunikative handling, og her finner vi overføringen fra Habermas og til Grundtvigs begreper levende vekselvirkning og folkelighet. Mens Habermas sin herredømmefrie samtale lett kan få et elitistisk preg, (noen har hevdet at den bare kan finne sted i EU sine øverste organer) bunner Grundtvigs syn på samtale i at alle mennesker er felles om uvitenheten og livsgåta, at den levende vekselvirkning bare kan finne sted i frihet, og at samtalen er forutsetning for folkelighet.

Mye mer kunne vært trukket fram som sentrale punkter i forfatterskapet til Habermas. Han har fått stort gjennomslag i Norden. I 1987 fikk han den danske Sonningprisen, noe som medførte at tankene hans ble trukket inn i debatten om folkehøgskole. I 2005 fikk han Holdbergprisen.

Jeg har ikke nevnt hans store bidrag til diskusjonen om etikk der han står for det som kalles diskursetikk, og jeg har ikke kommet inn på hans omdiskuterte begrep «forfatningspatritisme», som han har brukt i EU-diskusjoner. Habermas har engasjerte seg sterkt i den tyske debatten om EU der han framstår som en kritisk, men likevel klar tilhenger av det europeiske fellesskapet.

Habermas har flere ganger blitt spurt om hva det sterke engasjementet om språk og kommunikasjon henger sammen med. Svaret han gir er dypt personlig. Habermas er født med hareskår, i barndommen og ungdommen ble han mobbet på grunn av at mange ikke forstod hva han sa. Denne erfaringen har ført til et livslangt engasjement for språk, kommunikasjon og samtalens betydning.

Arild Mikkelsen

Kilder:

Agora nr.1 2012

Jürgen Habermas: Kraften i de bedre argumenter (Adnotam.Gyldendal 1999)

Det moderne. En bog om Jürgen Habermas (Modtryk 1983)

OlavKlonteig: Menneskelivet er underligt. (Samlaget 1992)

Jürgen Habermas: Samtalens fornuft. (Rosinante 1987)

Mer enn ord

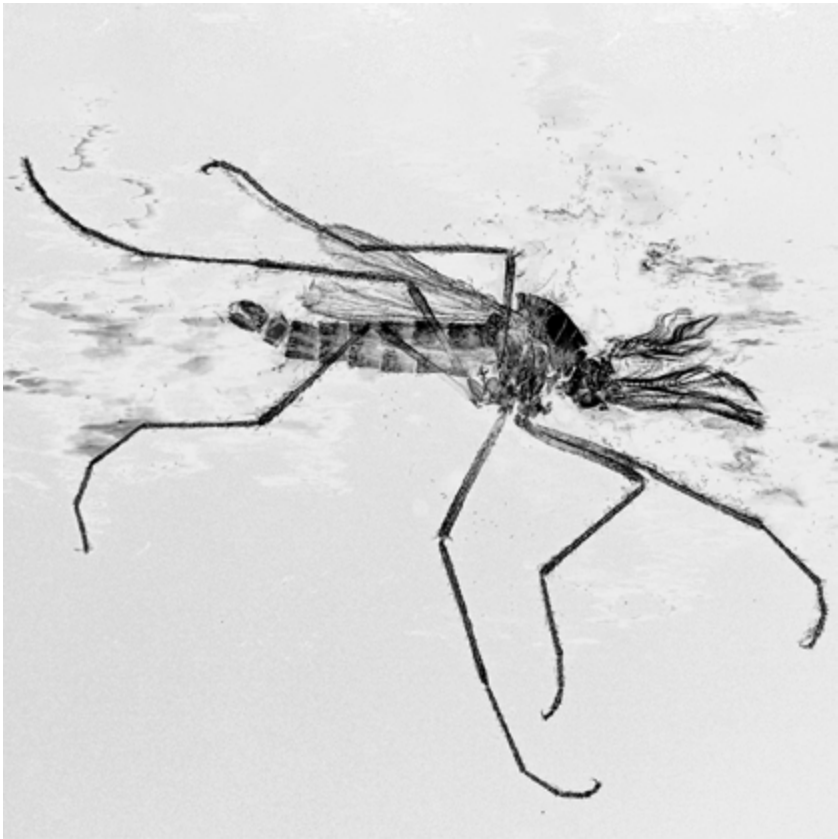

Foto: Paul Simon Ottey

Fotografiets brutalitet kommer til syne der det uten samvittighet har smadret verden og presset den inn i to dimensjoner.

Peder Pedersen, Lofoten folkehøgskole

Serie: Pedagogisk hverdag – refleksjoner

INGEN KAN
GJØRE ALT,
MEN ALLE
KAN GJØRE
LITT

Bømlo folkehøgskule – Back 2 Basics >

Av Kristine Edith Morton

I disse Greta Thunberg og flyskam-tider er det fantastisk at «Historisk felles styrevedtak om bærekraftig utvikling i folkehøgskolen» fremmes. Jeg synes det er helt naturlig at vi som skoleslag, som har gleden av å påvirke unge mennesker, kan være med å bidra til at elever tar samfunnsansvar og blir «glokale» medborgere. Medborgere som tenker globalt og handler lokalt. Medborgere som tenker på konsekvensene av sine handlinger, som forstår at ens handlinger påvirker ikke bare seg selv, men alle andre og miljøet. En medborger som faktisk gjør noe, som bidrar, som engasjerer seg, som ytrer sin mening og påvirker andre til å gjøre en endring. En endring som starter med en selv. For vi kan alle gjøre litt for å gjøre hverdagen bedre for oss selv, for våre medmennesker og for naturens skapninger.

BACK 2 BASICS PÅ BØMLO

La meg ta deg med til Bømlo. Hvor sier du? Ja, til Bømlo; ett sted midt mellom Bergen og Stavanger. Her ligger Vestland fylke som har mål om nullutslipp innen 2030, Bømlo kommune som har tatt utgangspunkt i bærekraftsmålene til FN i sin kommuneplan, og Bømlo Folkehøgskole som har en inspektør som har som mål å redde verden, så da legger man lista høyt.

«Fred, solidaritet, kreativitet og miljø» skal ligge til grunn for alt som gjøres ved skolen, og skolen ser stadig etter nye måter å bli mer miljøvennlige. I 2015 ble skolen Miljøfyrtårn, en sertifisering som gjør at skolen hvert år arbeider for å bli enda litt bedre. Sertifiseringen gir også skolen klimaregnskap, så det er enkelt å vite hvor mye påvirkning man har. Skolen har et miljøutvalg som møtes jevnlig, hvor vi arbeider med hvordan vi kan bli bedre på klimautfordringer. Bærekraft er integrert inn i undervisning på linjene, Friluftsliv plukker søppel på tur, Australiaklassen engasjerer seg i Equinors oljeboring, Afrikaklassen diskuterer ressursfordeling, Latin Amerika-klassen får innsikt i menneskerettigheter og miljø & bærekraft har vært valgfag. Det var et ønske ved skolen om at miljø og bærekraft skulle få enda større plass. Og et ønske om å kunne gå tilbake til tanker fra folkehøgskolens far, Grundtvig, om at alle skal ha mulighet til å gå på folkehøgskole, var også med da en ny linje ble født; *Back 2 Basics*.

Alle dråper i havet utgjør havet, og om vi står sammen som skoleslag så kan vi gå foran som en samfunnsaktør som påvirker ikke bare elevene våre, men også andre til å ta samfunnsansvar. De verdier og holdninger vi som skole står inne for er de som formidles til elevene, og de vi sender ut til samfunnet rundt oss. Hver enkelt skole har stor påvirkningskraft på leverandører vi bruker, gjennom at vi etterspør mer miljøvennlige alternativ. Og hver elev, hver «dråpe» vi sender ut fra skolen, kan være med å skape ringvirkninger. Dette er historien om hvordan en folkehøgskole for søker å gjøre sitt for å fremme bærekraftig utvikling, og bidra til en litt bedre verden.

ELEVMEDEVIRKNING OG LÆRERPÅVIRKNING

Back 2 Basics begynte på papiret som en linje hvor man lærer håndverkstradisjoner og om hvordan man levde i gamle dager. Linjen skulle ikke koste mer enn det man får i støtte fra lånekassen, og linjetur skulle ha minst mulig miljøbelastning. Så kom lærer og elever på plass, og dermed fikk linjen en ny vri.

Når skoleåret begynte gav jeg som lærer elevene en mulighet til å være med på å forme skoleåret, planen ble lagt opp etter hva de ønsket å lære mer om. Elevene ønsket å lære mer om bærekraftsmålene, et naturlig utgangspunkt for enhver skole og linje som vil arbeide mot en bedre verden. Elevene ønsket videre å lære om hvordan man påvirker andre til engasjement, om klimasmart mat, de ville plukke søppel i naturen og de ville lære å lage produkter vi bruker i hverdagen; selvfølgelig så miljøvennlig som mulig. Helt konkret har elevenes ønsker resultert i et samarbeid med en lokal gård. Gjennom bønder har vi vært med på å sanke sau og høste poteter. Vi har arrangert byttedag på skolen, fikset sykler, drevet med dumpster diving, hatt omvisning i en vindmøllepark, lært å stoppe sokker og spinne garn; for å nevne noe.

Jeg som lærer hadde et ønske om å formidle balansen mellom indre og ytre bærekraft. Mange unge sliter i dag med tanker om at de ikke er gode nok, de stresser, føler de må prestere, og endel mangler mening med livet.

Indre bærekraft handler om å finne ro i seg selv, gjennom stillhet, meditasjon, yoga og å bare være; gjerne i naturen.

Om man klarer å falle til ro i seg selv, med den man er, så vil ikke behovet for å «bevisse seg» ovenfor verden gjennom det man eier og har være like påtrengende. Dette gjenspeiles i de vaner og rutiner man har, hva man kjøper og hva man velger å bruke tid på. Ønsker om å ta vare på seg selv resulterer ofte i at man tar valg som er gode for andre og miljøet. Et eksempel er at om man ønsker å spise mat som gir kroppen din energi, så velger du mest sannsynlig mat som er økologisk. I motsetning til grønnsaker som blir sprøytet; noe som skader både de som sprøyter, insekter og jordsmonnet. Eller om man ikke vil ha hormonforstyrrende kosmetikk som er innpakket i plast, så ender man opp med å kjøpe fra produsenter som tenker miljø i sin produksjon, eller man simpelthen lager sine egne produkter.

En linje påvirkes i stor grad av læreren, og jeg ønsker å være et eksempel. Jeg ønsker å formidle at jeg ikke er perfekt når det gjelder miljøspørsmål, jeg kan gjøre bedre. Samtidig som jeg kan formidle de holdningene og verdier jeg selv har. Personlig har jeg hatt shoppetopp i seks år, jeg spiser 90 prosent vegansk, går eller sykler til arbeid, dyrker egne grønnsaker og har kompost i hagen, lager egen tannkrem, forsøker å unngå plastikk, produserer minst mulig søppel, handler fairtrade og økologisk...

listen er lang men hovedpoenget er at jeg tar meg tiden til å tenke; er dette bra for meg? Hvordan påvirker dette jeg gjør nå andre? Er dette bra for naturen? Jeg håper selvfølgelig mine egne verdier og holdninger påvirker elevene i en positiv retning hva miljø angår.

FOLK TAR VARE PÅ DET DE ELSKER

Før oppstart var det et reklamebyrå som skulle skrive om linjen, utkastet gikk på det vi vanligvis forbinder med miljø; krise, forurensning, vi bruker opp jorda - dette er viktig kunnskap å ha med. Vi vet alle at vi trenger rent vann, frisk luft og en jord som ikke er utpint slik at den gir oss næringsrik mat. Vi vet alle at alle våre handlinger og valg bidrar til å styre utviklingen i den ene eller andre retningen. Vi vet alle at vi bør stemme ved valget på en politikk som tar vare på miljøet. Og vi vet at vi er den eneste arten som forsøker å ødelegge livsgrunnlaget for oss selv og alle andre arter.

Kunnskap er viktig, men som lærer ønsker jeg heller å sette fokus på det positive. Hvordan skaper vi kjærlighet til oss selv, til andre, til dyr, til planter - slik at vi ønsker å ta vare på det? Hvordan ser de mulighetene til endring? Hvordan får jeg de til å tenke nye tanker som kan bidra til en grønn omstilling? Hvordan kan elevene bli klimaaktivister, ikke klimapessimister? Jeg tror en kjærlig positiv tilnærming bidrar til elever som tar tak, som gjør noe, som har troen på at det de gjør bidrar til å gjøre livet bedre for seg selv og omgivelsene.

Jeg tror et liv i balanse med seg selv, med andre og livsgrunnlaget vårt gir et rikere, lykkeligere liv. Urfolk føler jeg har nøkkelen til dette. Jeg har stor respekt for urfolk, min drøm hadde vært å ta med elevene og bodd med et urfolk hele året. Å få nye vaner under huden, leve fra hånd til munn, kunne lage det man trenger fra naturen - basert på behov ikke grådighet. Lære om plante-medisiner, ha tid til å se innover; borte fra negative nyheter og sosiale media sin påvirkning. Ha tid til den gode samtalen. Erfare samhold og at ditt bidrag hjelper det kollektive. Det er vel neppe noen som er mer forbundet med naturen og har mindre klimaavtrykk enn urfolk. Men i miljøånden så drar vi ikke med fly for å besøke urfolk langt unna, så i realiteten blir det å benytte seg av kunnskap i nærmiljøet, samt inspirasjon vi innhenter på linjetur som går med tog i Europa. Inspirasjon fra mennesker, bedrifter og initiativ som våger å utfordre det etablerte, tenker nytt og som gjør sitt for å bidra til miljøfokus innenfor sin bransje.

Med bærekraft på timeplanen er det mange inngangsporter til tematikken. Det viktigste er viljen til å prøve og å vite at hver dråpe skaper ringvirkninger. Hvilke ringvirkninger ønsker du som lærer og din skole å skape?

Tekst og foto:
Kristine Edith Morton,
Bømlo Folkehøgskole
Back 2 Basics
(neste år heter linjen Miljø og Bærekraft)

”VI MÅTTE KLYPE
OSS I ARMEN DA
SKOLEN NÅ VAR
FULLBOOKET I APRIL

MARKEDSFØRING:
FULL SKOLE I APRIL

Ved Pasvik folkehøgskole fikk de umiddelbar respons ved å ansette en markedsføringsansvarlig i 80 prosents stilling. Forrige skoleår var skolen fullbooket i april, det har ikke skjedd tidligere.

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

Vi møter en glad og optimistisk rektor på kontoret i Pasvikdalen. Ketil Foss forteller at skolen bare har vært full 2-3 ganger de siste 20 årene og at mange skoleplasser ofte blir fylt opp rett før skolestart.

Etter år med skipperetak i markedsføringen og bruk av eksterne byrå, har skolen nå valgt en annen løsning. Da en på kontoret gikk av med pensjon ble ikke den videreført på samme måten, de la også ned stallen ved skolen. Dette ga albuerom til å gå ut og ansette en markedsfører i 80 prosent. Først en prosjektstilling, og nå i fast stilling.

RELASJONSBYGGING

– Det var viktig for oss å få inn et menneske som kunne se helheten og bidra til at skolen fikk et mer tydelig uttrykk og en klar identitet i markedsføringen. Nå er de «skolen i villmarken». De har utarbeidet et ensartet uttrykk i all profilering, og har fornyet nettsidene, laget gode filmer og videosnutter. De har kjøpt drone og godt videoutstyr. Nå har de en mann som er med ut for å ta bilder og som har tid til å redigere det godt. De er opptatt av å tenke helhet i alt de gjør. De svarer søkere raskere og tenker til og med på design av velkomstbrev. – Relasjonsbyggingen starter allerede når en kommende elev har sagt ja til skoleplass, forteller Ketil Foss.

Aktiviteten på sosiale medier er blitt en helt annen. Kvalitet i alle ledd har vært avgjørende, og Instagram er med som en viktig brikke. De har også vært bevisst på å markedsføre seg som en frilynt folkehøgskole, og det har vært viktig å få fram verdigrunnlaget til skolen. Skolen skal være en skole for «alle» - med og uten forkunnskaper.

«KINDEREGG»

Svenske Stefan Mårtenson er mannen som ble ansatt høsten 2018, og som har gitt skolen et rekrutteringsløft. – Vi har ansatt rett type. Han har drevet sitt eget byrå og har bred produksjonserfaring. Stefan har også vært et «kinderegg» med sin musikerbakgrunn. Han har flere valgfag og spiller piano til allsang.

– Vi har vært glade amatører, og det har iblant vært et problem at byrået ikke helt har forstått hva vi og folkehøgskole er. Nå har vi fått «vår egen» - som også har utfordret oss og stilt spørsmål. Men vi skal stadig passe godt på at vi presenterer en skole vi kan stå inne for.

– Vi har lenge ønsket å ta sommerferie med full skole. Det var en ny opplevelse og vi måtte klype oss i armen da skolen nå var fullbooket i april. Vi har til og med tatt i bruk gjesteinternatet vårt, avslutter en glad rektor.

MARKEDSFØRING:
**SVENSKEHJELP
SOM HAR GITT
RESULTATER**

Stefan Mårtenson (36) fra Skåne i Sverige har vært sentral når Pasvik folkehøgskole har fått et godt løft i rekrutteringen til skolen i nord.

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

– Pasvik folkehøgskole var jo en fantastisk skole, men jeg synes ikke det kom bra nok fram i profileringen av skolen. Jeg har egentlig bare hjulpet med å løfte fram «produktet». Jeg kom inn og hadde noen spørsmål – hvorfor skal en velge denne skolen? Villmark og grensen mot naboland var det han spesielt ville løfte fram.

HEKTISK OPPSTART

Mårtenson er lærerutdannet innen musikk. Men startet et kommunikasjonsbyrå med venner i Sverige da studiet var ferdig. Han har spisskompetanse innen lyd, er musiker - og har skrevet film-musikk. Datanerd beskriver han seg også som. Foto, film og redigering ligger hans hjerte nær. Her har Pasvik folkehøgskole sikret seg en medarbeider med usedvanlig relevant og bred kompetanse for arbeid ved skolen.

– Jeg hadde drømt å jobbe på en folkehøgskole, så da jobben ved Pasvik dukket opp - med markedsføring og mulighet for undervisning, og en skole som drev med friluftsliv og foto/film, var det mye som stemte. Med norsk kjæreste var Stefan heller ikke ukjent med Norge.

Det har vært mye å henge fingrene i siden han startet opp høsten 2018. En del teknisk utstyr ble kjøpt inn. Han har utviklet det grafiske uttrykket, jobbet med foto og filmer, det har vært arbeid med nettsider og med å fornye tekster. Ny brosjyre og strategi for sosiale medier har også stått på programmet.

MYE NORDLYS OG HUNDER

Den svenske «importen» har satt inn et ekstra gir på sosiale medier - og styrer alt som skal ut der. På Instagram legger de ut i alle fall tre poster i uka, og de skal nå satse sterkt på Stories. YouTube er blitt en viktigere kanal hvor filmene deres legges ut.

Stefan er opptatt av det visuelle uttrykket - og har fornyet estetikken. Bildene skal ha høy kvalitet, og det skal bygges opp under en eksotisk følelse. Det skal være saker som presenteres som viser hvorfor Pasvik folkehøgskole er et godt valg. – Noen vil kanskje si det er for mye nordlys og hunder, men det er det vi har å tilby - og som er unikt - det er oss, understreker Stefan.

Markedsføreren er glad han også kan få undervise ved skolen, og utvider gjerne den biten. Han har flere valgfag, foto/film og musikk - blant annet. Skolen får også rikelig glede av hans traktering av tangenter og andre instrumenter. Nå er han glad for at prosjektstillingen har blitt en fast stilling. Og med bopel og samboer på skolen slår de røtter i nord, og forsyner seg godt av det som nærmiljøet i Pasvik har å by på.

«STEFAN ER OPPTATT AV DET
VISUELLE UTTRYKKET -
OG HAR FORNYET ESTETIKKEN»

REKTORMØTET

På rektormøtet: Øyvind Krabberød

Folkehøgskolerådet arrangerer årlig en konferanse for rektorer i norsk folkehøgskole. I år var møtet lagt til Klækken hotell fra 14. til 16. januar. Det er nå 83 folkehøgskoler under folkehøgskoleparaplyen, 73 av rektorene fant veien til Ringerike og den viktige møteplassen for ledere i skoleslaget. Fremdeles er det en meget mannsdominert forsamling, 18 prosent av deltakerne var kvinner.

På menyen sto blant annet radikalisering, bærekraft, demokrati med besøk på Utøya og sanksjoner i folkehøgskolen. Elever ved Ringerike folkehøgskole bidro med flotte kulturinnslag – sang og dans.

STOR GRAD AV TILLIT

Styreleder i Folkehøgskolerådet, Gunnar Birkeland (NKF), åpnet rektormøtet. Han understreket folkehøgskolens potensiale til å ta større plass i samfunnet. – Folkehøgskolen er superviktig for det samfunnet vi er en del av. Folkehøgskolerådet og rektormøtet besitter en kraft selv om den ikke har vedtaksmyndighet. Det er det øverste samtaleorganet vi har.

Han stilte retorisk spørsmålet: – Burde Folkehøgskolerådet vært et vedtaksorgan – det øverste, og slik fått mer slagkraft? Samtalen om hva som er klokt må fortsette, der må alle røster tillates. Men det er en forutsetning at alle ønsker skoleslagets beste, og ikke bare tenker på egen skole, sa Birkeland.

Styrelederen sveipet også innom den friheten som en vitterlig har i norsk folkehøgskole. – Vi er gitt en stor grad av tillit og frihet i folkehøgskolen, og med det følger det ansvar – ja vi må faktisk vise ekstra stort ansvar. Nå har vi en meget god atmosfære og kontakten mellom folkehøgskolen og myndighetene fungerer godt.

Birkeland var meget godt fornøyd med Bærekraftsvedtaket som de fem organisasjonene klarte å samles om i høst. – Vi har en atmosfære av fortrolighet og åpenhet, og ikke minst en lavere «guard» i administrasjonen og i styrene nå, sa han.

Styrelederen avsluttet sin vel forberedte innledningstale med en oppfordring til rektorene om å tenke hele skolelandskapet når de på vegne av egne skoler er i kontakt med direktoratet og det politiske miljøet. Birkeland understrekte at det er viktig at folkehøgskolebevegelsen står sammen, og mente at fragmentarisk aktivitet mot myndighetene var en fare for skoleslaget.

ETABLERINGSPAUSE?

Daglig leder i Folkehøgskolerådet, Christian Tynning Bjørnø, informerte fra arbeidet i rådet, og hva de prioriterer framover.

Årets statsbudsjett var et plussbudsjett for folkehøgskolene. De nye skolene Evje og Svalbard fikk støtte for fullt driftsår, mens Sjunghatten, Sjøholt og Stord også er inne på budsjettet. Tynning Bjørnø jobber tett på politikere og departement, og kunne melde at inntrykket av folkehøgskolen fra det politiske miljøet er veldig positivt for tiden. Han spurte så: – Hvor går neste steg? Skal vi beholde strukturen «beholde pengene» – er det behov for en etableringspause?

Den daglige lederen kom i det hele tatt med en rekke spørsmål til forsamlingen – spørsmål som fikk lov til å henge en smule i lufta. – Skal vi gjøre andre ting enn det vi gjør i dag, skal vi gjøre mer av det vi gjør? Det blir uansett en knallhard kamp om pengene, konstaterte han. Som Birkeland minnet han om hvor utrolig viktig det er å ha orden i eget hus.

FRA PROGRAMMET:

- PST om radikalisering og voldelig ekstremisme
- Bærekraftvedtaket
- Kunnskapsminister Jan Tore Sanner
- Tema demokrati og omvisning på Utøya
- Hvordan håndtere uenighet og undervise om kontroversielle temaer?
- Sanksjoner i folkehøgskolen
- Sanksjoner og etikk

NY STORTINGSMELDING?

Spørsmålet ble løftet fram. – Er tida inne for en stortingsmelding? Forskning på folkehøgskolen viser fantastiske resultater. Vi må tørre å be om en mer helhetlig plan for folkehøgskolen – det haster litt, sa Tynning Bjørnø. Han mente det var behov for å kaste noe opp, ha forskning i bunnen og få en analyse gjennom en Stortingsmelding. – Det er også et behov for å se på finansieringsordninger. Jeg tror det er på høy tid med en slik melding, og at vi kommer styrket ut av det. Om ikke med flere penger, så vil det bety enormt mye for kunnskap og oppmerksomhet for beslutningstakerne, sa den tidligere stortingsrepresentanten.

For arbeidet mot neste statsbudsjett 2021 vil Folkehøgskolerådet løfte fram behovet for mer forskning på folkehøgskoleområdet, fremme behovet for etterutdanning og se på om det er behov for en etableringspause.

Ellers ble ikke kortkurs levnet noen sjanse. Kortkurs vil bli fjernet fra loven. Dette går folkehøgskolen klart imot. – Vi vil kommunisere samfunnsnytte og relevans så lenge det er mulig. Ta kontakt med deres lokale politikere, oppmuntret Tynning Bjørnø.

2 PÅ REKTORMØTET

1. REKTORMØTE NUMMER?
2. HVORFOR PÅ REKTORMØTE?
3. HVA TAR DU MED DEG?

SILVIA VAN HESIK FØRDE (52)
FJORDANE FOLKEHØGSKULE

1. Fjerde gang
2. For å få faglig påfyll, og møte andre som jobber, stort sett, med det samme. Det er godt å ha noen å diskutere med og føle at det ikke bare er du som har de utordringene. Det er et trygt og raust fellesskap på møtene.
3. Mye ny inspirasjon og glød til å fortsette det viktige arbeidet vi gjør. Samtidig en liten fortvilelse når jeg tenker på tidsklemma. Men den utfordringen får jeg tenke mer på når jeg kommer tilbake på skolen igjen. Det ordner seg nok :-)

TØRE HALTLI (48)
FANA FOLKEHØGSKOLE

1. Rektormøte nummer syv.
2. Rektormøtet er et viktig møtested for oss som jobber i folkehøgskolen. Derfor prioriterer jeg alltid dette møtet (bortsett fra året etter «snakkestavene» på Farris Bad, da boikottet jeg møtet).
3. Det som gjorde størst inntrykk på årets rektormøte var utvilsomt besøket på Utøya.

ØK

KUNNSKAPSMINISTER JAN TORE SANNER:

– DEMOKRATIET MÅ KJEMPES FOR OG TAS I BRUK HVER DAG

Kunnskapsminister Jan Tore Sanner serverte retter som falt i smak hos folkehøgskolerektorene. Det var en varm skulder fra en minister som likevel vil kutte kortkursmuligheten for norske folkehøgskoler.

Det er ti år siden Folkehøgskolerådet sist klarte å få et ja fra en minister som har folkehøgskolen i sin portefølje, til å møte på det årlige rektormøtet i folkehøgskolen. Det var Kristin Halvorsen (SV) i 2010, som mente at «folkehøgskolen kunne sette ungdom på sporet», men som ikke fant penger til nye folkehøgskoler.

BETYDNING FOR DEMOKRATIET

Sanner startet sitt innlegg med å postulere at «de fleste kommer litt mer høyreiste og modigere ut etter et år på folkehøgskole». Han dro til og med inn privatsfæren og hans datter Maria, som hadde gått på folkehøgskole, og at det stadig var et samtaleemne rundt kjøkkenbordet der hjemme.

– Mange har behov for et annerledes år etter 13 års skolegang, år med prestasjoner, nederlag – ja livets mange opp og nedturer. Et år med nye sosiale utfordringer, nye venner i et trygt miljø, og mulighet til kunne å kunne teste ut veien videre. Og for å se om det er noe ved tilbudet som kan inspirere til yrkeskarriere eller bare for privat inspirasjon, sa *Sanner*.

Kunnskapsministeren understrekte at en ikke kan ta demokratiet for gitt, og at folkehøgskolen har og har hatt en stor betydning for demokratiet i Norge. – Det må tas i bruk og kjempes for hver dag – og det må brukes for å virke. Folkehøgskolen skal drive med folkeopplysning, og dere har hele tiden opplyst ungdom, og tilbake har samfunnet fått engasjerte samfunnsdeltakere, sa *høyreministeren*.

Litt selvskryt, men fakta var det da Sanner trakk fram at det under den «blå» regjeringsperioden er gitt et oppstartsja til syv nye folkehøgskoler, mot én eneste på den «rødgrønne» vakt. Han trakk fram Svalbard folkehøgskole som han mente gir folkehøgskolen en ny dimensjon. Både for bosetningen på øya, men også for å gi ungdom kunnskap om klimaendringene.

KUTTER KORTKURS

Sanner sto fast på at regjeringen vil kutte i kortkurs, men oppmuntret skolene til å bruke høringsinstituttet. Han fastholdt at de gjennom dette kuttet vil styrke langkursene, som han mente var kjernevirksomheten for folkehøgskolene.

Det kan fort bli festtaler fra en minister i en slik setting, men det ser nesten ut som Sanner har trukket impulser fra folkehøgskoleideologien i sitt arbeid med nye læreplaner – og at han virkelig har sansen for et skoleslag som ikke akkurat hyller «PISA-imperialismen», som har fått så stor innflytelse de siste tiårene.

Det høres vitterlig ut som et værskitte når ministeren sier: Demokrati og medborgerskap kommer nå inn som et tverrgående tema i de nye læreplanene. Elevene skal i større grad lære seg kritisk tenkning i et endret mediasamfunn. De må lære seg å spørre: Er det riktig det jeg leser?

– Musikk, sang og kultur står sterkt i folkehøgskolen. Det inspirerer ungdom, det skaper trygghet på egen identitet og binder sammen ulike kulturer. Det er bra dere dyrker de estetiske fagene. Folkehøgskolen har faktisk bidratt til faglig og sosial endring i mange tusen ungdommers liv. Takk for den viktige jobben dere gjør, ved å gi et annerledes og svært viktig tilbud, avsluttet en entusiastisk Sanner.

Kunnskapsminister Jan Tore Sanner med tale til rektormøtet.

1. Elever fra Ringerike folkehøgskole med kulturinnslag på morgenkvisten. 2. God stemning i Folkehøgskolerådet. Økonomirådgiver Johan Smit (t.v.) og daglig leder Christian Tynning Bjørnø. 3. Filosof Einar Øverenget holdt et engasjerende foredrag om *Sanksjoner og etikk*. 4. Rektormøtet er viktig for lederne ved norske folkehøgskoler, 76 av 83 rektorer møtte. 5. Internasjonal sekretær i Folkehøgskolerådet, Brita Phuthi, med innlegg om Bærekraftsvedtaket og arbeidet for bærekraftige folkehøgskoler. 6. Hegnhuset, minne- og læresenter på Utøya. 7. Elever fra *Utøvende Musikk* og *Musikal* ved Ringerike folkehøgskole leverte kulturinnslag fra øverste hylle. 8. Vibeke Köhler fra *Bærekraftige liv*, en bevegelse av nabolag i Landås i Bergen som jobber for bærekraft. 9. Styreleder i Folkehøgskolerådet, Gunnar Birkeland (NKF) med innledningstale til rektormøtet.

Ve

MED KJØKKENET INN I FRAMTIDEN

Ingun Skaar kom til Follo folkehøgskole i februar 2017 og har satt sitt stempel på kjøkkenet ved skolen. Hun tok med seg lang fartstid fra Statens kantiner og ISS-systemet, hvor hun har vært kjøkkenleder, produksjonsleder, driftssjef – drevet med salg og markedsføring, og ikke minst med utvikling av nye konsepter.

Ingun er opptatt av å bringe kjøkkenet inn i fremtiden, og synes det er spennende å jobbe med ungdom – de som **er** fremtiden. – Bærekraft er det store nå. Vi skal ikke bekymre oss for ikke å være attraktive. Det krever de faktisk av oss. Fremtiden er ungdommens, og vi må være med å redde restene, postulerer en engasjert kjøkkenleder.

De

– Men ting må gå hånd i hånd. Vi kommer ikke langt med pekefingeren. En skal glede seg til måltidene hos oss. Det er utrolig viktig med mattrivsel, møtet rundt bordet. Maten skal smake godt og gjøre godt for kropp og sinn, sier Ingun.

LUNSJ VIKTIG

Å lage et godt lunsjmåltid er viktig for Skaar. – Elever som ikke kommer seg opp til frokost kan bli gående uten mat til middag, og det går ikke. Mange av linjene er fulle av aktivitet, og da er det viktig at de får i seg næring, mener kjøkkensjefen. Tirsdag er det salatbuffet med blant annet varme mettende ingredienser. Onsdag er det suppe og nybakt brød. Torsdag salatbuffet. Fredag brød og pålegg, mens de lørdag disker opp med grøt og supperester.

K

Kjøttforbruket ved kjøkkenet er redusert de siste årene, og det legges vekt på å lage særdeles smakfulle vegetarretter. Det er alltid vegetarretter som alle kan forsyne seg av. Bønner og linser erstatter en del kjøtt. Elever som har dietter betaler ikke ekstra for det, slik det var tidligere. Men Skaar innrømmer at det tar tid å lage mange ulike varianter. Av 100 elever ønsker nå 25 vegetar, vegan eller pesco-vegetar-meny (med fisk) – dette antallet øker stadig.

K

Søndag lager de norsk tradisjonsmat, men ellers har de fokus på å lage mat fra hele verden. De har meny med flagg fra området maten kommer fra. Og den skal lages så autentisk som mulig, understreker kjøkkenlederen. For å redusere matsvinnet serveres restemiddag fra helgens måltider på mandager

Ele

ALTERNATIVT INNKJØP

Ved kjøkkenet på Follo serverer de fisk to ganger i uka, torsdag er det kjøttfritt, og ellers alltid vegetarmeny.

Flere fylkeskommunale folkehøgskoler forteller at de er litt bundet av innkjøpsavtaler. Ved Follo går de forsiktig sine egne veier og handler også fra Holdbart.no og Verdimat.no. Her bestilles produkter som er nær utløpsdato eller har sterkt reduserte priser på grunn av feilproduksjon eller feilmerking. Det er flotte varer, understreker Skaar.

Ni

De har hatt lite fokus på økologiske produkter så langt, men jobber hele tiden med holdninger. De har blikket på å redusere matsvinnet, og bruker flittig vekt for å ha kontroll på det. Nesten all mat lages fra bunnen. Kostøret er redusert ved at det ikke brukes halvfabrikata i noen særlig grad. Det viktigste verktøyet for reduksjon av matsvinnet er god planlegging. De planlegger menyer i forhold til antall elever og planlegger utbudet i dialog med elevene for å sikre populære retter som blir spist. De er også opptatt av å bestille riktig mengde ved innkjøp, og sørger for riktig oppbevaring og god holdbarhet på råvarene. Ellers oppfordrer kjøkkensjefen til å ta godt vare på restene og benytte disse så raskt som mulig.

C

Når kjøkkenlederen ser framover skal de stadig ha et miljøfokus. De skal også aktivt bruke FN's bærekraftmål for å redusere sitt klima-fotavtrykk.

Når Ingun Skaar ikke leder an i matveien ved Follo folkehøgskole holder hun hus i Drøbak, og er stadig å se på tur i skog og mark med sin firebente venn, labradoren Leo. Hun synger i kor, sykler og går på ski.

Øyvind Krabberød

Ingun Skaar (54), kjøkken- og renholdsleder, Follo folkehøgskole

CHILIGRYTE

MED SØTPOTET OG SORTE BØNNER

Ingredienser til 10 porsjoner:

Cirka 1,5 l ferdig kokte sorte bønner

5 stk mellomstore søtpoteter

3 stk rødløk

20 stk kinesisk hvitløk

0,5 dl olje til steking

2 ts chilipulver

1 ss spisskummen

1 ss kanel

1 ss oregano

1 ss paprikapulver

1 ss chipotlepulver eller røkt paprikapulver

1 kg hermetiske tomater

2 l vann med grønnsaksbuljongterning

Fullkornsris, byggris, eller couscous til servering

FRAMGANGSMÅTE:

- Gjør klar bønnene som forklart over oppskriften.
- Skrell søtpoteten og skjær den i terninger. Grovhakk rødløk, finhakk hvitløk. Varm opp oljen til medium/høy varme i en gryte. Ha i rødløk, hvitløk, chilipulver, spisskummen, kanel, oregano, paprikapulver og chipotlepulver. Ha det surre i et par minutter.
- Rør inn bønnene og søtpotetbitene, la det surre et par minutter til. Rør så ingenting brenner seg. Hell på tomater og vann med grønnsaksbuljongpulver og la det hele koke opp.
- Skru ned varmen, ha på lokk og la det koke til søtpotetbitene er møre. Smak eventuelt til med litt salt, og spe med mer vann om det blir for tørt.

NOTERT

VELLYKKET PRIVATISERING

.... Radioen sto på i bakgrunnen. Nyhetene var preget av kaoset med Arbetsförmidlingen. Avtalen mellom Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna og Miljöpartiet de gröna innebærer at den skal privatiseres. Det er bare private aktører som skal få drive med det som kalles jobbmatching. «Reformen» skal være klar allerede i 2021. Alle utredninger peker på samme problem: De private aktørene vil ikke etablere seg i distriktene, og de vil bare ta seg av «enkle» jobbsøkere. De som har lite utdanning og snakker dårlig svensk, kan ikke regne med å få hjelp. (I Sverige er arbeidsløsheten blant utenlandsfødte mer enn fem ganger høyere enn de som er født i landet). Det finnes ingen forskning som viser at privatisering av arbeidsformidlingen løser noen problemer. Tvert imot viser erfaringer fra Australia at det ikke fungerer, der har langtidsarbeidsløsheten økt med 60 prosent.

Åsa Linderborg i Klassekampen

GLATT INN I YRKESLIVET

Alle disse årene på det som en gang het skolebenken, hva skal du egentlig få ut av dem? Skal du få innsikt og dannelselse, og brede kunnskaper om verden du lever i? Eller skal du først og fremst bli gjort i stand til å gli lett og glatt over i yrkeslivet, helst uten for mange opphold på veien?

Svaret et så klart, helst, begge deler. Men nå kan norsk videregående skole bli lagt om, på en måte som gjør at det siste hensynet blir svært mye viktigere enn det første. Før jul leverte et utvalg ledet av Unio-leder Ragnhild Lied en rapport til Kunnskapsdepartementet, der de anbefaler at årene på videregående skole blir lagt opp til å forberede elevene på spesifikke studieløp og yrker i langt større grad enn den er nå, og dét allerede fra første klasse på videregående.

Inger Merete Hobbelstad i Dagbladet

ET ÅR FOR ALLE

5. desember 2019 ble rapporten Et år for alle? lansert. Rapporten er utarbeidet av Maja Lie Opdahl ved Unge funksjonshemmede og ser på hvor tilgjengelig tilbudet på de ulike folkehøgskolene er for unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer. Kildegrunnlaget i rapporten er i hovedsak intervjuer med disse ungdommene og folkehøgskoleansatte. I tillegg inneholder rapporten resultatet fra en spørreundersøkelse som ble sendt til alle rektorer i folkehøgskolen våren 2019.

Rapporten slår fast at også unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer har stort utbytte av et år på folkehøgskole. De forteller om de samme erfaringene knyttet til vennskap, læring, selvstendigjøring og mestring som vi ofte hører fra elever i folkehøgskolen. Samtidig er det ingen tvil om at rapporten avdekker svakheter i folkehøgskolens møte med og oppfølging av disse ungdommene.

ELEVENES MØTE MED FOLKEHØGSKOLEN

Mange forteller at det er vanskelig å finne informasjon om hvilke skoler som kan tilrettelegge for ulike funksjonsnedsettelse og sykdommer. Da de tok kontakt med den skolen de hadde lyst til å gå på opplevde noen å bli avfeid med svar som *Vi har ikke botreningslinjer* eller oppfordring om å søke Lundheim.

«Jeg tok kontakt med de skolene jeg var ekstra nysgjerrig på. Der fikk jeg til svar at de ikke hadde hatt funksjonshemmede der før. Jeg fikk høre at det kunne bli vanskelig. Og når man får det svaret, så er det lett å ta det som en fasit. Også ser man på mer tilrettelagte skoler.» Ane, Cerebral parese (CP)

Disse erfaringene med manglende informasjon og for dårlig kunnskap og avvisning når de tar kontakt, får store konsekvenser for om ungdommene velger å ta et år på folkehøgskole.

Maja Lie Opdahl skriver i rapporten: *Én av konsekvensene som følger av mangelfull informasjon, er at fordommer og usikkerhet synes å reproduseres. Ungdom blir nødt til å basere seg på det andre har erfart og de tilbakemeldingene som andre har fått fra folkehøgskolen.*

SKOLESTART

For de ungdommene som fant en skole de ville gå på og fikk plass der, var likevel den første tiden som elev ofte krevende. De kom til en skole som ikke alltid hadde tenkt gjennom hva det ville si for deres ordinære program; bli kjent opplegg, turer og sosiale aktiviteter, at den unge hadde en funksjonsnedsettelse eller sykdom. Ungdommene møtte en kultur hvor man er vant til å ta ting «litt på hælen» og løse utfordringer underveis. Det kan være en god holdning i mange situasjoner, men for disse ungdommene, med mer behov for avklaring og trygghet, skapte dette frustrasjon, utrygghet og en opplevelse av ikke å være inkludert.

«Det er litt sånn med folkehøgskolen at med en gang de finner ut at noen trenger noe, så lager de det, men ikke på forhånd. Det var litt sånn da vi dro på klassetur. Stedet var ikke tilrettelagt for meg (...) det var dørkarmer overalt, ting som ikke fungerte og jeg kunne ikke løpe hinderløypa sammen med de andre, for jeg klarte ikke å klatre. Da sa læreren «Åja, uff, det var dumt». Neste år dro de et annet sted.» Petra, CP og moderate kognitive vansker

Heldigvis for ungdommene retter dette seg opp etter hvert. Mange beskriver en skole som er fleksibel og løsningsorientert.

«Det har virkelig gått fra det ene til det andre. Fra natt til dag. Men det tar litt tid altså. Det tok noen måneder faktisk.» Linda, Cerebral parese (CP)

«Det har bare betydd veldig, veldig mye hvordan de har omfavnet problemet, uten å på en måte tenke at det er et problem. Det er bare sånn «okei, det her finner vi ut av».» Mona, psykisk lidelse

BARRIERER FOR INKLUDERING

Hva forteller denne rapporten oss om folkehøgskolen? Vi kan raskt slå fast at folkehøgskolen ikke er for alle. Så vil noen spørre om det i det hele tatt er mulig å tilby et år for alle. Nei, det er kanskje ikke realistisk at alle ungdommer i Norge som ønsker et folkehøgskoleår kan få det. **Men er porten blitt for trang for disse ungdommene?** De finner ikke fram til oss, de opplever seg ikke hørt og møtt når de tar kontakt med oss og de må selv bære ansvaret for at skolen vet hvilken tilrettelegging i skolens undervisningstilbud det er behov for OG ta støytten når skolen ikke er godt nok forberedt.

Vi trekker ofte fram vår bygningsmasse som en forklaring på at et folkehøgskoleår ikke er mulig for alle på alle skoler. Det koster for mye å gjøre gamle ærverdige bygg tilgjengelige. Det koster også å sette inn ekstra ansattressurser. Men det er ikke alle endringer som i utgangspunktet krever penger. Jeg har lurt på om undervisningsoppleggene kan være like mye preget av utilgjengelighet som bygningene undervisningen skjer i. Om det er tilfelle ligger ikke sperrene i trang økonomi eller praktiske vansker. Da sitter barrierene i hodet vårt. Ja, vi skal lage attraktive fagtilbud, linjer og valgvalg som utfordrer eleven både fysisk og

kognitivt. Men dersom undervisningstilbudet kun er preget av opplegg egnet for elever med gode eller «normale funksjonsevner», så sier det mer om hvilke elever vi inviterer til et år på folkehøgskole enn gamle bygninger.

«Vi bør ha det oppe som et samtaleemne og tenke at folkehøgskoler skal være for alle, ikke bare for de «godt fungerende». Det handler om holdninger. Vi må flytte midler. Og det er jo holdninger som styrer prioriteringer. Hvis vi tenker at det er viktig, så vil vi prioritere.» Ansatt, folkehøgskole

Unge med funksjonsnedsettelse har like mye behov for et år på folkehøgskole som andre ungdommer. De tidligere elevene i rapporten trekker fram at de har blitt mer selvstendige, fått mer selvtilitt og større motivasjon til å studere eller engasjere seg videre i noe som interesserer dem. Noen opplever også at de har fått et bedre forhold til diagnosen sin og forteller at det har vært nyttig å oppleve et helt eget miljø.

«Vi kan helt klart som folkehøgskoler bli flinkere til å heller se muligheter enn begrensninger.» Rektor, folkehøgskole

ELEV Mangfold

Et annet viktig poeng for ansatte som er intervjuet i rapporten er gevinsten av at det er et elevmangfold på skolen: *Et mangfold er i seg selv berikende for elevmassen og kan åpne for bredere synspunkter og refleksjoner i grupper.*

Også ungdommene selv observerte hvilken betydning de fikk i elevmiljøet:

«Jeg tror det er veldig viktig for dem som går her, å se at mangfoldet er større. Og få et bredere perspektiv på ting. Alt behøver ikke å være som man i utgangspunktet tenkte. Det tror jeg er veldig, veldig viktig med folkehøgskole.»

Linda, Cerebral parese (CP)

ET ÅR FOR ALLE!

Til slutt i rapporten slår Maja Lie Opdal fast:

En overvekt av informantene forteller at året på folkehøgskolen har vært det beste i deres liv.

Det er gode nyheter for folkehøgskolen, men det er ikke godt nok når mange som vil gå på folkehøgskole ikke slipper til.

Det har vært et godt samarbeid mellom *Unge funksjonshemmede*, folkehøgskoleorganisasjonene og flere folkehøgskoleansatte gjennom hele prosjektperioden. Nå som rapporten foreligger er det opp til oss som arbeider i folkehøgskolen å bruke rapporten på en slik måte at spørsmålstegnet i tittelen *Et år for alle?* blir byttet ut med et utropstegn. Et år for alle må være et mål vi strekker oss etter og arbeider for.

Av Marie Wiland

Rådgiver skoleutvikling - NKF

Funn fra spørreundersøkelsen

- 72 prosent av respondentene oppgir at skolen har erfaring med å tilrettelegge for elever med funksjonsnedsettelse.

- I størst grad uttrykker folkehøgskolene at de kan gi et fullverdig tilbud til elever med lære- eller konsentrasjonsvansker, miljøhemninger (astma, allergi, intoleranse) og psykiske lidelser. Færre folkehøgskoler oppgir det samme for elever med nedsatt syn, nedsatt bevegelse eller kognitive utfordringer. Elever med psykisk utviklingshemming/autisme er gruppen som færrest skoler kan gi et fullverdig tilbud til, men 30 folkehøgskoler oppgir at de kan ivareta disse elevene.

- 70 prosent forteller at de mottar spørsmål om tilrettelegging som de ikke kan innfri. I kommentarfeltet referes det til utilgjengelige bygg og at det er vanskelig å ta inn elever med store assistanse- eller bistandsbehov.

- 62 prosent av respondentene oppgir at de har et mål om å være tilgjengelig for alle. 30 prosent forteller at de ikke har dette målet. 8 prosent svarer «vet ikke».

- 35 prosent oppgir at skolen har planer om å iverksette tiltak for å øke tilgjengeligheten på skolen i nær fremtid.

- En hovedvekt på 42 prosent oppgir at folkehøgskolen «i noen grad» er tilgjengelig for alle. 34 prosent svarer «i stor grad» på det samme spørsmålet.

- 1 av 3 folkehøgskoler oppgir at nettsidene deres er universelt utformet, men mange er usikre på hva dette innebærer.

- 15 av respondentene tilbyr en «botreningslinje» eller tilsvarende. De samme respondentene skårer gjennomsnittlig høyere på grad av tilgjengelighet i undersøkelsen.

Panelsamtale under lanseringen. Foto: Øyvind Krabberød

- VI SKAPER EN VERDEN DER DET IKKE ER ROM FOR Å VÆRE

Annerledes

Regissør Kristoffer Carlin har fulgt datteren Emilie tett gjennom hennes år på Toneheim folkehøgskole. Filmen «Vår datter Emilie» har et tydelig budskap om hva vi mister ved å sortere ut det som er annerledes.

Av Marit Asheim, foto: Nina Viola Sundstedt

Selv har Kristoffer Carlin aldri gått på folkehøgskole. Skoleåret 2017-18 har han nesten gjort det likevel. Bak filmkameraet har han vært tett på datteren Emilie og hennes hverdag på Toneheim folkehøgskole. Dokumentaren «Vår datter Emilie» som ble vist på NRK og på utvalgte kinoer i høst, viser følelsesmessige oppturer og nedturer gjennom et folkehøgskoleår. Alle forsterket av at Emilie er født med Downs syndrom.

– Emilie elsker musikk. Da vi gjennom andre foreldre til barn med utviklingshemninger ble oppmerksom på tilbudet som finnes på folkehøgskoler, var det derfor naturlig å lete etter musikklinjer. Vi ble begeistret for mulighetene på Toneheim. Her har de ingen egen tilrettelagt linje, men inkluderer alle i musikkundervisningen på skolen, sier Carlin.

Toneheim folkehøgskole er en ren musikkskole. Blant elevene er det høye ambisjoner om musikkarrierer. Lærerne er blant de dyktigste i landet, og for mange dedikerte elever fungerer året som en inngangsport til musikkhøgskoler og konservatorier. Midt mellom spirende musikktalenter var det i skoleåret 2017/18 også rom for Emilie og fire andre elever med spesielle behov.

– Rektor Jon Krognæs mener at elevene som skal ut og spille i elite-orkestrene har mye å lære av å være sammen med mennesker som har et ekstra behov. En musikers viktigste egenskap er nemlig ikke å spille, men å lytte. «Hundre individualister blir ikke et orkester», sier han. Toneheims tilbud til elever som Emilie er derfor ikke opprettet for å være snill, men fordi de mener denne gruppen tilfører elevmiljøet noe viktig, sier Carlin.

RESSURSEN EMILIE

På Toneheim ble Carlin for første gang møtt med omtale av Emilie som en ressurs. En viktig brikke i helheten.

– Ungdommene på Toneheim bar preg av at de var vokst opp i et samfunn uten mangfold. I starten merket jeg hvor usikre de var i møter med Emilie. De var redde for å si noe feil, redde for å såre henne, redde for å krenke henne eller gjøre noe feil i møte med henne. Derfor holdt mange seg på avstand, forklarer Carlin.

– Etter hvert lærte de seg at det er lov å le når noe er rart. Også når det er Emilie som gjør det.

I løpet av noen uker endret nemlig mye seg. Folkehøgskolehverdagen gjør det vanskelig å ikke bli kjent. På Toneheim bor elevene i små hytter med 6-7 sengeplasser. Emilie ble en naturlig del av sitt internat.

– Det at Emilie viste så enorm glede over å spille og framføre musikk, skapte fantastisk stemning blant medelevene, selv om hun ikke er like «flink» som dem. De så en som turte å vise hvem hun var. Det var enormt forløsende for hennes medelever, og ga dem mot til å kripe ut av skillet og vise mer av hvem de var, sier Carlin.

EN GAVE

For Emilie var det også mye læring i det å bo sammen med mange ungdommer, og bli behandlet som alle andre. Hun måtte ta ansvar, og fikk mye å strekke seg etter for å delta sosialt. Ikke minst møtte hun motstand. De andre elevene sa klart ifra når noe ikke var greit.

«EN MUSIKERS VIKTIGSTE EGENSKAP ER NEMLIG IKKE Å SPILLE, MEN Å LYTTE»

– På mange måter ga Emilie og de fire andre med sammensatte læreverser resten av elevflokket en stor gave. På hytta omtalte de andre henne som en samlende kraft. Noe av gullet i folkehøgskolen ligger i at man bor så tett på hverandre. Det er umulig å skjule hvem du er i ni måneder. Emilie var med på å booste denne opplevelsen for mange. Hun lærte medelevene sine at det ikke er noe vits i å late som man er perfekt. Emilie viser sårbarhet. Hun viser når hun er usikker, gråter når hun er lei seg, raser når hun er forbanna, og ler høyt og upassende når hun syns noe er morsomt, sier Carlin.

FORSTØRRESEGLASS PÅ FOLKEHØGSKOLEÅRET

Filmen har allerede vært vist på reunion for kullet Emilie gikk sammen med på Toneheim. Flere av elevene kom bort til Carlin etterpå og fortalte hvordan de kjente seg igjen i henne. Den samme redselen hun hadde før skolestart følte de også på. Forskjellen var bare at Emilie viste det. Hun gråt åpenlyst. De andre skjulte følelsene inni seg.

– På mange måter er filmen et forstørrelsesglass på hele folkehøgskoleåret: den emosjonelle berg-og-dalbanen, alle sinnsstemningene, den enorme personlige utviklingen et slikt år bringer med seg – for de alle fleste. Emilie har følelsene utenpå kroppen, og det gjør henne til en drøm av en hovedperson i en film. Det er lett å følge hennes emosjonelle reise. Jeg tror mange vil kjenne seg igjen i hennes opplevelse av folkehøgskolen, sier Carlin.

Den opprinnelige tittelen på filmen var «mysteriet Emilie», men underveis i produksjonen fant Carlin ut at tittelen måtte endres. Det ble tydelig for ham at filmen ikke ville handle om at Emilie er annerledes, men at hun lik «oss andre». Emilie har, som alle mennesker, noe ved seg som er unikt. I og med at hun viser innsiden på utsiden er det enkelt å få øye på det unike ved henne.

– Emilie prøver ikke å skjule hvem hun er, og hun klarer ikke passe inn. Nettopp fordi hun så tydelig viser de sidene av selv som er menneskelige, fremstår hun som en vi alle kan kjenne oss igjen i, sier Carlin.

– Jeg tror vi alle har en lengsel etter å være mer i kontakt med flere sider av oss selv, og vise hvem vi er. Det er Emilies superkraft!

Filmweb.no

TITTEL: VÅR DATTER EMILIE

Et nært og ærlig portrett av Emilie, som har downs syndrom og flytter hjemmefra for å gå på folkehøgskole

OM FILMEN:

Emilie er tjue år, drømmer om å bli trommeslager og har downs syndrom. Hun flytter hjemmefra for å gå på musikkfolkehøgskolen Toneheim i ett år.

Hvordan takler Emilie overgangen fra det trygge livet hjemme? Og hva har hun å bidra med i det kompetitive og ambisiøse musikkmiljøet på skolen?

Emilies far, regissør Kristoffer Carlin, har fulgt datteren gjennom skoleåret, og det har blitt et nært og ærlig portrett.

SE TRAILER:

<https://www.youtube.com/watch?v=u4VpD49eJBk>

På lik linje med andre elever opplevde også Emilie stor utvikling gjennom året på Toneheim. Hun ble mer sosial, musikkfaglig sterkere – og fikk mye mer selvtillit. Akkurat det samme utbyttet andre elever fremhever.

TRANGT SAMFUNN

Filmen «Vår datter Emilie» er likevel mer enn et blikk inn i et folkehøgskoleår.

– Det viktigste for meg å vise er at mennesker som Emilie har mye å bidra med. De er viktige å inkludere, ikke bare for at de skal få delta, men for vår del. Vi såkalt normale er i ferd med å bli kvalt av vår egen snevre normalitet, og få et gørrkjedelig og trangt individfokusert prestasjonssamfunn. En hel ungdomsgenerasjon føler seg mislykket. De har et enormt press på prestasjon, og skammer seg over kropp og egne ferdigheter. Det er et hardkjør, og det blir bare verre og verre, sier Carlin.

– Derfor er det krise for oss å ikke inkludere de som er annerledes. Vi er i ferd med å skape en så trang verden at det til slutt ikke er plass til noen av oss.

Skal trenden snus må man tenke helt annerledes enn i debatten om fosterdiagnostikk, mener Carlin.

– Jeg forstår godt at folk synes det er skummelt å sette et barn til verden med kromosomfeil, når de får så klare signaler på at barnet vil være en belastning for omgivelsene og samfunnet. Samfunnet bør gi støtte og hjelp til de som ønsker å beholde barnet sitt. Det blir også helt selvfølgelig dersom vi fokuserer på mennesker som er annerledes som en viktig ressurs, som bidragsytere, framfor mennesker som er til overs, sier han.

Han omtaler det de gjør på Toneheim som unikt. I praksis blir Emilie og andre som henne oppbevart i egne boliger og arbeidsplasser. De skjerms for oss, og vi skjerms for dem. Det gir verken oss eller dem utvikling.

– Gjør som Toneheim. Skap rom og arbeidsplasser blant folk, i skoler, omsorgstjenester, i kunst- og kulturliv og næringsliv. Emilie med sitt sakte tempo og sterke tilstedeværelse, kunne vært en ressurs på et eldreheim, eller skapt trivsel på en kafé. Det vil gjøre vår verden rausere og hyggeligere, og enklere å være menneske i, sier han.

Kristoffer Carlin har allerede avtalt filmvisning og samtale på flere folkehøgskoler. Ønsker din skole besøk er det bare å ta kontakt!

UTSTILLING NORDNORSK KUNSTMUSEUM TROMSØ: SAMISKE AAGE GAUP FIKK SAVIOPRISEN

Foto: Aage_Gaup i atelieret. Foto-Antti J Leinonen

Aage Gaup (f. 1943) er en markant billedhugger og skulptør i norsk kunst, særlig kjent for sine monumentale skulpturer i tre. Helt siden 70-tallet har hans poetiske, politiske og personlige kunstverk vekket følelser, undring og engasjement. Han har kombinert moderne og klassisk kunst med samiske tradisjoner, både håndverksmessig og tematisk. Han ble tildelt Savioprisen for 2019, og i den anledning viser Nordnorsk kunstmuseum et utvalg av hans kunstverk i kunstnerrommet.

SAVIOPRISEN 2019

John Savio-prisen har som formål å skape oppmerksomhet om kunst med rot i samisk kultur. Den er opprettet av Bildende Kunstneres Hjelpesfond, Samisk Kunstnerforbund og Nordnorsk Kunstmuseum, og deles ut annethvert år. I juryens begrunnelse for tildelingen står det blant annet: «Aage Gaup er kjent for sin solidariske holdning, deltakelse og hjelpsomhet (...) Gjennom en solid håndverkskyndighet og materialforståelse har han i sitt arbeid sammenføyd personlige, politiske og poetiske elementer til et helhetlig uttrykk i skulptur, bilde, installasjon og scenografi.»

KUNSTNER: AAGE GAUP

19.09.2019 – 30.08.2020

Nordnorsk kunstmuseum Tromsø

www.nnkm.no

ET KUNSTNERLIV MED ENGASJEMENT

Gaup er utdannet ved Kunstskolen i Trondheim (1973 – 1978) og fikk skolering innen både klassisk og modernistisk skulptur.

I 1974 engasjerte Gaup seg i «Kunstneraksjonen», som satt kunstneres rettigheter på agendaen. Samtidig ble han også involvert i arbeidet til Norske samers riksforbund.

Om sin egen kunstneriske praksis sier Aage Gaup at han er opptatt av å formulere seg visuelt, og uttrykke sine indre følelser og sitt syn på tilværelsen.

Sammen med andre samiske kunstnere fikk Gaup i oppdrag å utsmykke den nye barneeskolen i Láhpoluoppal, og i 1978 flyttet han til bygden Masi. Flere kunstnere kom etter, og samme år ble Samisk Kunstnergruppe/Masigruppa dannet av Gaup, Trygve Lund Guttormsen, Josef Halse, Berit Marit Hætta, Britta Marakatt-Labba, Hans Ragnar Mathisen, Rannveig Persen og Synnøve Persen. Gruppen ble straks kjent for sin kamp for samisk kultur og samiske kunstneres rettigheter og de var sterkt medvirkende til nytenkning og revitalisering av samisk kunst. Gaup har engasjert seg sterkt for flyktninger og krigsofre i andre deler av verden, de siste årene spesielt i Gaza.

Kunstneren har hatt store scenografiske oppdrag for det samiske nasjonalteateret Be-aivváš, blant annet til stykket *Om så 100 stalløer*, fremført under Lillehammer-OL i 1994. Han mottok Heddaprisen i 2002 for beste scenografi til stykket *Vølund's kvad*.

ØK

Av Siri Thorson

HJELP MEG Å BLI ET GODT MENNESKE

Om folkehøgskolens verdi for generasjon depresjon.

Å VÆRE ET INDIVID I ET FELLESSKAP

– Her på Solbakken, etter 13 år i det vanlige norske skoleverket, får jeg rom til å utvikle meg selv og de kreative sidene mine, sier Ingeborg. – Nå har jeg tid til å skrive ned ideer og tanker om kvelden. Det hadde jeg ikke på videregående, da satt jeg med lekser og pugget til prøver. Det er morgensamling på Solbakken folkehøgskole, 19 år gamle Ingeborg forteller om opplevelsen sin av skoleåret så langt. Flere av Ingeborgs medelever fra ulike deler av landet, nikker. Mot slutten av morgensamlingen velger Ingeborg dagens sang. Alle reiser seg. Alle er sammen om enda en god opplevelse. Alle er individer i et fellesskap der de endelig kan og tør å slappe av litt, og der de kan prøve og feile.

HENSYN OG MEDMENNESKELIG RESPEKT

Fra morgensamlingen går elevene videre til Mindfulness -time og til timen: *Livet*. Elevene kommer med hverdagslige eksempler på hvordan de har opplevd og lært mer om empati, selvstendighet og ansvar i løpet av månedene på skolen. – Jeg har ikke vært vant til å vise hensyn til så mange andre før, sier den ene. – Jeg har aldri hatt så mye kjærlighet rundt meg, sier den andre. – Bra, sier jeg som lærer og håper elevene tar med seg respekten for andre og viktigheten av å bidra til fellesskapets beste videre i livet. Bra, tenker jeg og er sjeleglad for at søkertallene til folkehøgskolene øker.

Som folkehøgskole har vi på Solbakken mulighet til å bidra til at *generasjon prestasjon og press* ikke blir *generasjon depresjon og stress*. Ingeborg og hennes jevnaldrende trenger ro og kunnskap som kan føre til grunnleggende trygghet og inspirasjon. Folkehøgskolene er en tilrettelagt arena der elevene kan og i høy grad må være gode medmennesker.

TEATER, SAMFUNN OG SOLIDARITET

På Solbakken tar vi elevene våre på alvor og forsøker å gi mer innsikt enn informasjon. Vi vil få de unge voksne litt ut av den sosiale medier-bobla og vise at det finnes alternative måter å få fram meningen sin på enn en narsissistisk tweet eller videosnutt på 10 sekunder.

Kunst og kreativitet skaper unike rom for et prosessorientert prestasjonsfokus, for refleksjon, samarbeid, forståelse og utvikling. Som første folkehøgskole i Norge starter vi på Solbakken derfor opp en linje med bakgrunn i teaterpedagogikk – teaterterapi og psykososial forskning: Teater, samfunn og solidaritet. – Lær om hvordan teater kan gjøre verden bedre, påvirke samfunnet og bidra positivt i menneskers liv gjennom et år på Solbakken, skriver vi i presentasjonen om linjen. Samfunnet vårt trenger engasjerte og ikke minst reflekterte og trygge samhandelende unge mennesker. Ingeborg trenger ro og rom til å videreutvikle tankene og ideene sine. For 18-19-åringene er et år på folkehøgskole en personlig investering for framtiden. For oss andre er det å anbefale et år på folkehøgskole en investering for fellesskapet og for samfunnet.

SIRI THORSON

(1988) har en mastergrad i drama og teater med fordypning i psykososial helse og flerkulturell pedagogikk. Siri har jobbet med kreative og pedagogiske prosjekter i Palestina, i flyktning leirer i Libanon, på et barnehjem i Nicaragua og i townshiper i Sør-Afrika. Hun har også skrevet boken *Frihet på vent. Å leve i en flyktningleir*, basert på historier fra mennesker i flyktningleirer i Libanon.

HOLD DEG OPPDATERT

Folkehøgskoleforbundet holder deg oppdatert på www.frilyntfolkehogskole.no og Facebook: Folkehøgskoleforbundet

TRUSSEL VED DANVIK I DRAMMEN

Elevene ved Danvik Folkehøgskole forteller hvordan var å komme tilbake på skolen – tross den uavklarte trusselen.

– Det har vært godt å komme tilbake, og se alle igjen. Julia Blindheim Svemo (20) og de andre elevene ved medieskolen på Danvik har akkurat kommet ut av et møte på skolen deres. Det ble annerledes å komme tilbake etter jul enn hva de forventet. For akkurat nå holder væpnet politi vakt utenfor skolebyggene, på grunn av en alvorlig, uavklart trussel. Trusselmeldingene ble sendt i forrige uke, og etter det Drammens Tidende erfarer skal meldingene være publisert flere steder på nettet. Teksten omhandler påståtte planer om et angrep med tohåndsvåpen rettet mot Danvik Folkehøgskole.

Drammens Tidende

– JEG INNROMMER AT JEG ER VELDIG SPENT PÅ OM VI MISTER ELEVER NÅR SKOLEN KUTTER FLYREISER

Nordmøre Folkehøgskule i Surnadal kutter eksotiske reisemål som Costa Rica, Thailand og Hollywood som del av tilbudet elevene skal få. Rektor Kristian Lund Silseth er både stolt og nervøs etter at Nordmøre Folkehøgskule (NoFo) fra og med neste skoleår kutter flyreiser som en del av tilbudet elevene får på noen av linjene ved skolen.

– Jeg er stolt av at NoFo gjør det vi har snakket om lenge; å ta klimasaken på alvor og bidra med det vi kan gjøre noe med; for eksempel å kutte lange flyreiser. I stedet for lange flyturer til Costa Rica, Los Angeles og Thailand, skal vi oppsøke reisemål i Europa der vi kan bruke tog for å komme oss fram, sier Silseth. Samtidig som han mener skolen har tatt en rett avgjørelse, innrømmer rektoren at det for ham som bedriftsleder er et dilemma.

– Vi er en arbeidsplass med 20 ansatte. Og jeg har tenkt: Er vi i ferd med å ødelegge driftsgrunnlaget for skolen ved å gjøre oss mindre populære. Alle ansatte er enige om det vi har gjort, og alle er spent på hva det vil bety for skolen, sier Silseth.

Tidens tegn

FRP KJEMPA FOR MANGER FOLKEHØGSKULE I FYLKESTINGET

Framstegspartiet fremja forslag under Vestland sitt første fylkesting, men fekk ikkje medhald av nokon andre parti. Det første Vestlandstinget vart avvikla før jul, og over dei to dagane i Sogn-dal vart det også mykje budsjettdebatt. Fylkestyret vedtok eit budsjett på nesten 15 milliardar kroner, men FrP sin post om samarbeid for å styrke Manger Folkehøgskule vart ikkje inkludert.

– Skuffande, seier kulturpolitkar og fylkestingmedlem Bjarte

Vatnøy (FrP). Før tinget laga FrP sitt eige alternative budsjett for 2020, og økonomiplanen deira inkluderte eit punkt om Manger folkehøgskule. Manger folkehøgskule er ein viktig bidragsyter til det svært aktive musikkmiljøet i Alver. (..) Folkehøgskular er i dag i hovudsak finansiert ved statlege drifts- og investeringsmidlar, men over tid har det vore usikkerheit i høve framtidig driftsmodell og eigarskap til skulen. Dette er ikkje positiv utvikling for skulen.

Nordhordland

SKOGN: ELEV TOK BRONSE I VM-DEBUTEN I KICKBOXING

Brønnøyværingen Vidar Moe (38) fikk en skikkelig jubileums-gave for kickboxinglinja si da Amalie Anker Johansson tok medalje i VM. Moe startet opp Kickboxing & Fitness-linja ved Skogn folkehøgskole for ti år siden.

Flere av de 156 elevene han har hatt har hevdet seg godt i nasjonale og internasjonale stevner. Amalie fra Arendal topper listen. — Det er bare helt vilt, sier Vidar, som er like glad for prestasjonen som medaljevinneren. — Hun begynte som elev hos meg for tre år siden og hadde da kun nybegynnerbeltet, forteller Moe.

Amalie er klar på at Vidar har vært helt avgjørende for karrieren hennes. — Vidar er en fantastisk lærer og trener, som ser den enkelte elev og legger opp løpet for alle uansett nivå. Jeg kunne nesten ingen ting da jeg begynte og hadde bare tenkt å gå kickboxing for gøy ett år og ha det som hobby.

Brønnøysunds avis

NOTERT

SLEEVES UT?

- Så alle som har blåst av flere lønninger på hel-tatoverte armer må gå med langermet i 2020 og kanskje også i all overskuelig framtid?

- Ha, ha, kanskje? Det blir i hvert fall slutt på å skrive på Tind-er: «Har sleeves» som et slags pluss.

- Mindfulness har vært populært en stund, men nå har jeg hørt at søvn er på vei oppover barometeret?

- Jeg tror i hvert fall at vi i større grad vil ønske å skjerme oss mer fra alle impulser. Ett utslag er at folk vil bli mer selektive i hvilke sosilae medier de kommer til å bruke tid på. Det vil bli mer og mer populært å logge seg av, og jeg har lest om at det vil komme såkalte mobilhoteller der du kan sjekke inn smartttelefonen for en periode.

Pia Henriksen , moteviter – OsloMet, Dagsavisen

NYTT FRA LANDSKAPET

NY REKTOR PÅ TRØNDERTUN

Dagens rektor,Ronald Nygård, går av med pensjon etter skoleårets slutt. Da har han vært rektor ved Trøndertun folkehøgskole i 24 år. 21 personer har søkt på stillingen, og blant disse finnes flere lokale navn, som artisten Per Borten og lektor Halldis Flakne. Ny rektor ansettes i fast stilling med tiltredelse 01.06.2020. - Vi ønsker en visjonær og inspirerende person med pedagogisk kompetanse og erfaring fra kulturfeltet. Rektors arbeid skal understøtte skolens kjernevirksomhet; gode fagtilbud innen musikksjangerne rock, pop og jazz samt dans forstudium, står det i stillingsutlysningen. Årlig går 150 elever på rock.

Trønderbladet.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

Folkehøgskolene i Norge setter søkerekord for sjette året på rad. I Vefsn er det på nytt mye høyere tall enn i fjor.

– Vi blir jo nesten litt høye på oss selv, sier Nina Stimo. Hun er undervisningsleder, og har jobbet ved Vefsn folkehøgskole Toppen i over 20 år. Nå er det stadig flere ungdommer som vil gå på folkehøgskole.

– Vi har vært med på oppturer og nedturer i søkertall. Nå ser vi at det er god søking, og det er veldig bra, for det betyr at vi kan bruke mindre tid på markedsføring og mer tid på intern kvalitet og skoleutvikling, sier Stimo.

Hun ser en tydelig trend på hvilke fag som er populære.

– Friluftsfagene har generelt vært veldig populære hos oss, og er det fortsatt, men i år ser vi en oppsving i de kreative fagene. Det gjelder både de linjene vi har som teater og sceneproduksjon, men en ny linje, kreativ mix, som det har vært mye oppmerksomhet rundt. I år har vi 50 prosent flere søkere på denne tiden enn vi hadde i fjor på samme tid.

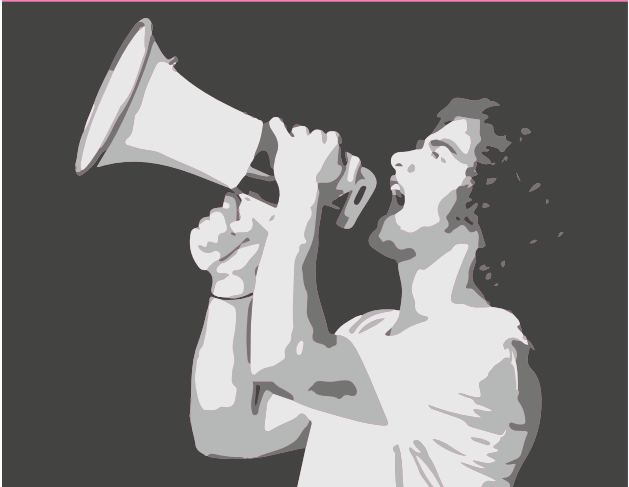
Helgelendingen.no

NOTERT

DEN MEST VANSKAPTE

AV ALLE fylkeskommunale vanskapningar er Viken utan Oslo den mest vanskapte – frå Hallingskarvet til Halden, med hjarta i kroppen til eit anna fylke. Men Staten har slege saman Oslo og Viken for sine føremål, så nå har fylkesmann Valgjerd Svarstad Haugland hovudbøle i Moss med visitasplikt i Oslo og Drammen.

Andreas Hompland i Dag og Tid

SLUTT MED DET!

Til alle som tenker at det er lurt å ikke organisere seg i Folkehøgskoleforbundet:

slutt med det!

MaxPower

MaxPower

MaxPower

LABORATORIEKJØTT

I 2040 vil over halvparten av kjøttet vi spiser være plantebaserte erstatninger eller laboratoriekjøtt, konkluderte en rapport fra konsultentselskapet AT Kearney si sommer. Kjøtt fremstilt fra dyreceller finnes ennå ikke på markedet, men flere produsenter har gitt løfte om at de såkalte «in vitro»-produktene skal være i salg innen få år. Mye tyder likevel på at det er de plantebaserte selskapene som vil bli størst blant alternative matprodusenter.

I mai 2019 ble Beyond Meat det første kjøttalternativet som gikk på børs. Mot slutten av samme dag, hadde aksjeprisen økt med 163 prosent.

Morgenbladet

HVA LYKKES VI MED?

Det er så lett å glemme alt vi faktisk lykkes med. Noen ganger gjør det godt å bli minnet om det. Dette er en fin måte å avslutte et skoleår eller semester på og starte et nytt.

FØR FERIE

Del personalet i flere små grupper. Hver gruppe er utstyrt med mange post it-lapper og penner. Alle i gruppen skriver ned alt de synes har fungert godt det siste skoleåret. En ting på hver lapp.

Når alle i gruppen har laget sin bunke, leser de opp lappene sine. Hvis noen har noe som ligner det som blir lest opp på en av sine lapper blir gruppen enig om hvilken lapp som skal representere gruppen. Etter hvert vil det bli en felles bunke med post-it lapper som representerer gruppen.

DELE SUKSESSENE

Hver gruppe presenterer så sine bunker og henger opp lappene på A3-ark. Den samme prosessen gjentar seg med at det ryddes opp i alle lappene gruppene har slik at en lapp blir stående hvis det er ting som ligner på hverandre. Til slutt henger det mange A3-ark fulle av gule lapper med alt skolen har lyktes med.

Alt blir skrevet ned og delt i referatet fra møtet.

LITT SCHWUNG ETTER FERIE

Den enkleste måten å fortsette opplegget på er naturligvis å kopiere listen og ta den frem etter ferien, men det er ikke så mye schwung over det. Skriv heller suksessfaktorene på individuelle ark og heng dem opp der kollegaene møtes. Utrolig hyggelig å bli møtt av suksessfaktorer i inngangspartiet, i matsalen, pauserommet, doene, garderoben og kontoret. La dem henge oppe under for eksempel forarbeidsdagene for å minne personalet på alt dere faktisk får til, er fornøyde med og vil fortsette med.

Benedicte Hambro

NOTERT

KLIMA OG KINA

.... Herbjørnsruds stadige spørsmål om hva som har preget tiårene, svares med smarttelefon, containere for verdenshandelen og identitetspolitikk. Men fremover, for 2020-tallet, er svaret *klima og Kina*. I 1980 hadde Europa og USA 50 prosent av verdens kjøpekraft, men i dag bare henholdsvis 16 og 15 prosent. Kina har nå 20 prosent! Vel, Europa er nå bare 10 prosent av verdens befolkning. Ikke lenger rundt 30 som for et århundre siden. Kina er framtiden, og vi snakker da ikke om Huawei, 5G og mer kontroll og overvåkning.

Aftenposten

SANSER OG EMOSJONER

..... mens 90-tallet mer var «styrt av fornuft og opplysningsideal-er», preges dagens Norge av følelser og inntrykk. Således appellerer aviser og sosiale medier til sanser og emosjoner, framfor den rasjonelle delen av hjernen. Ja, vi kjenner alle til populismen i USA, Polen, Ungarn, Italia og andre. Poenget er at dette er godt hjulpet av ny medieteknologi og algoritmer. Men også av en stadig mer kompleks verden der folk blir utmattet, og krever enkle svar.

Truls Lie i Dag og Tid

MER ENN SKATTEBETALERE

... Alt dette vitner om et syn på unge mennesker som blir stadig mer instrumentelt. Det som blir svekket, er bevisstheten om at elevene er mer enn framtidige skattebetalere. De er mennesker og borgere, som fortjener et felles dannelsesgrunnlag som binder dem sammen. De trenger næring til den siden av seg selv som ikke skal utføre en oppgave, men som skal leve og tenke. Før skulle norsk skole stimulere hele mennesket, nå er den stadig mer orientert mot å forme noens fremtidige ansatte.

Inger Merete Hobbestad i Dagbladet

DE VOKSNE GAMERNE

Dataspill var i 2019 Norges viktigste kulturelle eksportnæring målt i kroner, ifølge en rapport fra Kulturrådet og Rambøll. Men fortsatt har ikke samfunnsdebatten helt tatt opp i seg spill som kulturuttrykk og fritidsaktivitet.

..... Generasjonen etter oss vil sannsynligvis ha et enda tettere forhold til spill. Vi har allerede fått 68-ere som krever vinservering når livet nærmer seg «game over». For meg og de som kommer etter, blir det krav om gaming på gamlehjem.

Ingeborg Volan i Dagens Næringsliv

KALENDER

5. – 6. februar 2020	Kurs om selvevaluering Folkehøgskolekontoret, Oslo
3.-4. mars 2020	Kurs for kjøkkenansatte ByKuben, Oslo
26. mars 2020	Webinar om Bærekraftvedtaket
15.-16 april 2020	Kurs for tilrettelagt folkehøgskole Anker hotell, Oslo
20.-21. april 2020	Nordisk Folkehøgskoleråds vårkonferanse Kungälv
8.-10. juni 2020	Folkehøgskolens lederutdanning – 5. samling Papirbredden, Drammen
3. – 6. august 2020	Folkehøgskoleuka 2020 Ringerike folkehøgskole
21.-22. september 2020	Kurs for nye tillitsvalgte Sanner hotell, Gran
22.-24. september 2020	Tillitsvalgtkonferansen Sanner hotell, Gran

Følg med på *kalender* på www.frilyntfolkehøgskole.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

GJENNOMKORRUPT EKSPERIMENT

Den borgerlige majoriteten i Stockholm bestemte for noen år siden at det nye sykehuset skulle drives gjennom såkalt offentlig-privat samarbeid. Politikere, konsulenter, lobbyister og forretningsfolk gjennomførte et gigantisk gjennomkorrupt eksperiment med «verdibasert omsorg», et påfunn uten noen vitenskapelig dokumentasjon. Resultatet ser vi nå: køene vokser samtidig som antallet sjefer har steget med 30 prosent. Konsulentselskapet Boston Consulting Group har designet en organisasjonsmodell der spesialtjenester blir lagt ned når de ikke betraktes som lønnsomme.

Åsa Linderborg i Klassekampen

Den siste tiden på @syndfhs har blitt brukt til å pusle puslespill 🧩 Venner som pusler sammen, holder sammen?
#fhsliv #folkehøgskole #sundfhs #spillekveld

Resultatet etter valgfaget "Selbuvott" ved @sogndalfhs.
#fhsliv #folkehøgskole #sogndalfhs #selbuvotter #strikkeglede #knittedmittens

Tenk å starte uka slik, skriver @pasvikfolkehøgskole

Dorte Birch

MILJØ:

FANA TAR GREP

Vi besøkte Fana folkehøgskole som nå setter inn et nytt gir for å bli troverdig i miljøkampen. De legger opp til treårige framdriftsplaner for å få ned sitt karbonavtrykk.

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

Rektor Tore Haltli tok over roret ved Fana folkehøgskole høsten 2018, han kom fra Sund hvor de lenge hadde jobbet med engasjement for en mer bæredyktig skole.

– Hvis en skole skal ha troverdighet i klimaspørsmålet er det avgjørende at en er transparent slik at en kan bli holdt ansvarlig. Når en folkehøgskole som Fana skal jobbe mot dette (selv om det er mange faktorer) kommer en ikke unna at en på kort sikt må se på reiser. Vi slipper ut mye CO2 på flyreiser. Skoleåret 2018-19 slapp vi på Fana ut 282 tonn CO2 på studiereiser. I gjennomsnitt 3 tonn pr elev. Vi har nå satt et mål om at vi i løpet av de neste tre årene halverer disse utslippene til 1,5 tonn pr elev. Det er lettere å få tall og regne på dette når det gjelder flyreiser. Og på samme måte som alle folkehøgskolene står vi i en markedssituasjon. For oss er det ikke aktuelt å kutte alle flyreisene over natta, slik som Buskerud nå gjør. Vi reduserer trinnvis de neste tre årene, forteller Haltli.

NØDVENDIGET

Det kuttes på noen av linjene. Musikk skal ikke lenger reise til New York, men heller dra på turné i Danmark. Noe som de ser på som en vann-vinn-situasjon. Haltli forteller at det er andre linjer det er mer krevende for, derfor har lærerne fått noen år til endring – for å finne andre alternativ som er bedre eller like bra.

– Vi har startet med å legge inn et nytt kriterium for reisene - NØDVENDIGHET. Er det nødvendig for musikklinja å reise til New York for å få en god studiereise, svaret ble NEI. Spillutvikling reiser til Japan neste år, men så må de finne seg en annen destinasjon. For linja psykologi er turen til Japan faglig viktig for oss, så den beholdes i første omgang. Det er også aktuelt for noen linjer å redusere til kun å reise med fly én vei.

– Alle lærerne er innforstått med at 3-års prosjektet med halvering - blir fulgt opp av et nytt 3-årsprosjekt. Situasjonen er slik at alle må gjøre noe. Reisedestinasjon i linjenavn tok vi bort i fjor, det er ikke noe problem, sier rektoren.

Tore Haltli understreker at studiereisene er et område der de kan vise med tall at de tar klimasituasjonen på alvor, men at andre sider av skoledriften også skal inn. Jobbreiser og elevenes hjemreiser skal de se på. De vurderer også et eksperiment med at elevene kan være på skolen i høst- og vinterferien for å redusere reisetrykket.

MAT

De skal også se på mat - se på forbruk av kjøtt og meieriprodukter, primært det som det er lett å måle på. Hva var forbruket i år, hvordan ligger vi an – og hvordan gikk det?

På energisiden har de mye å hente. De skal nå investere i nytt ventilasjonssystem og tette tak – til en kostnad på 12 millioner kroner. Det blir varmegjennvinning for å redusere energibehovet, og oljefyren skal nå over på bioolje. Men her skal de etter hvert finne en annen bedre løsning. De ser på jordvarme og solenergi.

Et lite hjertesukk kommer fra rektoren: – Det er behov for tiltak nå, men når en skal gjøre store endringer, eller ta risiko med store kostnader, da må vi få tid til å omstille oss. Jeg har tro på 3-års perspektiver. Det å jobbe for noe mot 2030 gir liten mening, det er for langt unna. Vi vet for lite om hva vi vil være i 2030. Men det er utrolig viktig å finne noe som faktisk kan måles og veies - for å se utviklingen. Men å være miljøvennlig kan være så mangt – mye kan ikke måles, avslutter en tenksom rektor.

”– HVIS EN SKOLE SKAL HA TROVERDIGHET I KLIMASPØRSMÅLET ER DET AVGJØRENDE AT EN ER TRANSPARENT SLIK AT EN KAN BLI HOLDT ANSVARLIG.”

ELVERUM FOLKEHØGSKOLE:

VOLDSOMT OPPSVING FOR MOVIES ON WAR, FILMFESTIVALEN OM KRIG OG KONFLIKT FRED OG FORSONING

Over fire dager i vinterlige Elverum trekker publikum og elevene fra Elverum Folkehøgskole inn i kinovarmen for å oppleve hva som skjer i verden. Filmfestivalen Movies on War gikk av stabelen 21.-24. november og viste filmer fra hele verden. Med 34 filmer, korte og lange, opplevde publikum noen av årets sterkeste opplevelser. Årets særfokus var på sitasjonen i Syria, kvinner i krig og krigsjournalistikk. Blant annet «For Sama» om den unge moren som har dokumentert krigen i Syria, til møte med Gunther Wetzel som flyktet fra Øst-Tyskland i en hjemmelaget luftballong i 1979. Gunther var selv til stede på festivalen og svarte på spørsmål fra scena etter filmen «Flukten fra Øst-Tyskland».

Som folkehøgskoleavisa skrev tidligere i år håpet «festivalgeneral» Øystein Egge på publikumsrekord:

– I år fikk vi en eventyrlig økning i besøket, med hele 50 prosent økning fra forrige rekord ser vi nå med håpefulle øyne frem til tiårsjubileet i 2020! Melder Egge.

Egge forteller at mye av fremgangen under årets festival skyldes nyvinninger:

– I år prøvde vi ut en del nye tiltak, det fikk vi til siden jeg har vært i arbeid med årets festival siden desember i fjor. Vi så det var viktig at festivalen fikk et ordentlig «festivalområde», i samarbeid med Elverum folkehøgskole og Elverum Lærings-senter arrangerte vi «Mat mot hat», en arena hvor folk kunne sette seg ned, reflektere og spise mat fra ulike deler av

verden. Vi arrangerte for første gang *Books on War*, et sideprogram med fokus på bøker, der vi presenterte bøker og diskuterte vanskelighetene med å skrive om kriger og konflikter her hjemme, samt et arrangement om tegneserier (for voksne) om krig. Dette er definitivt noe vi ønsker å gjenta, bøker og film hører godt sammen!

– Etter flere dager med sterke filmer om alt fra radikalisering, revolusjon og kvinner i krig var det også et fint tilskudd med konseptet *Peacepainting* - der blant annet elever fra Elverum folkehøgskole fikk reflektere om fred og male bilder basert på sine refleksjoner.

HELGE VÆRINGSAASENS FILMPRIS

I tillegg til flere juryer bestående av eksperter og filmskapere hadde vi en elevjury med 15 elever fra skolen. De så 17 filmer under 60 minutter, snakket med tidsvitner og filmskapere for så å dele ut Helge Væringsaasens Filmpris under prisseremonien som tok plass på Elverum folkehøgskole. Der fikk også gjestene våre et innblikk i skolens historie med guidet tur av rektor Per Egil Andersen i *Kongerommet* der «Kongen sa Nei» i 1940.

Festivalen arrangerte også skolevisninger for alt fra barneskoler til høgskoler med bortimot 2000 elever. Videregående så filmen «EXIT» om å forlate høyreekstremer miljøer og de andre så filmen «Tårnet» om fire generasjoner flyktninger i en flyktningleir Libanon.

ØNSKER MER FOLKEHØGSKOLE I 2020

– Vi ser også at det har vært noe interesse fra andre folkehøgskoler om seminaropplegg og deltakelse på festivalen i 2019, og det håper vi utvikler seg til spennende samarbeid i 2020. Vår misjon om folkeopplysning er noe vi opplever går som hånd i hanske med verdiene i folkehøgskolenettet. Under festivalen er det mulig å bo på Elverum Folkehøgskole og jeg tror møte mellom ulike skoler, filmskapere og publikum kan bidra til at festivalen får enda mer av den magiske «festivalfølelsen» og ikke minst at de sterke filmene vi viser ved festivalen vil nå ut enda bredere.

Festivalsjef Øystein Egge

Foto: Elever Elverum

MASTEROPPGAVE: DANSENS DANNENDE POTENSIAL

Av Birgitte Kaufmann Olsen

Våren 2019 forsvarte jeg min masteroppgave i kunsthøgskole i NTNU. Oppgaven bygger på min undring rundt dans og danning og diskuterer dannelsesperspektivet i dans ved linjen *Dans Forstudium* på folkehøgskole. Min drivkraft har vært å bidra med nye perspektiver på danning i og gjennom dans generelt, på folkehøgskole spesielt. Oppgaven baserer seg på 22 år med arbeid med dans på heltid, 20 av dem i et stabilt profesjonsfelleskap på Trøndertun folkehøgskole med to andre danselærere.

MØTET MED FOLKEHØGSKOLEN

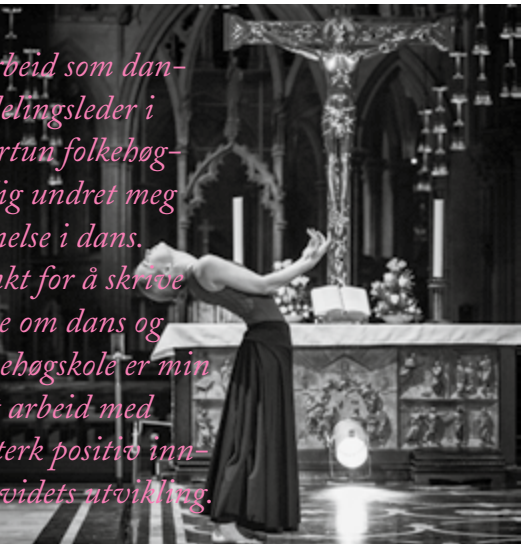
Som nyutdannet dansepedagog fra Statens Balletthøgskole i Oslo, med videre studier i Paris, kom jeg i 1998 for første gang i kontakt med folkehøgskolen. En kollega ved Trøndelag Teater jobbet som dansepedagog ved Trøndertun folkehøgskole på Melhus. Danselinjen ved skolen trengte vikar, og min kollega påstod at jeg «passet inn». Med meg i bagasjen hadde jeg små og store oppdrag som profesjonell danser samt erfaring som dansepedagog fra videregående skole, ballettskole og kulturskole.

Folkehøgskolen var for meg et ukjent område. Jeg tok på meg vikariatet ved danselinjen. Engasjementet økte og ble etter hvert til en full stilling som dansepedagog og avdelingsleder i dans. Jeg har vel aldri «passet bedre inn» enn akkurat her, på denne skolen, i dette vidunderlige, særegne og viktige skoleslaget. Her kunne jeg formidle dans til ungdom som hadde en iver om å vokse i faget med lidenskapen for dans som drivkraft. Dette på et sted der det var hyggelig å være, der jeg kunne påvirke min egen arbeidshverdag og selv bestemme hva elevene skulle ha av dansefag på timeplanen. En fantastisk frihet, noe helt eget.

MED AMBISJONER FOR FAGET

Fra studiene ved Statens Balletthøgskole og mitt liv som profesjonell danser bar jeg med meg en sterk faglig kompetanse inn i hverdagen ved folkehøgskolen. Jeg underviste dans slik jeg hadde lært at det skulle gjøres, med fokus på innhold, profesjonalitet og kvalitet. Samtidig var jeg opptatt av å ivareta elevene. Overhengende i min undervisning var gleden over dansen og min glede i å formidle dansekunst. Min oppfatning var og er, at gleden over dansen kommer gjennom å ha det gøy, men også gjennom å mestre og bli god i faget. Mine ambisjoner var store, på Trøndertun ønsket jeg å gjøre noe mer enn det allerede etablerte. Jeg gikk til rektor og la fram en visjon om at danselinjen kunne bli like bra faglig som første året ved en dansehøgskole. Jeg hadde lyst til å jobbe med elever som hadde en

Gjennom mitt arbeid som dansepedagog og avdelingsleder i dans ved Trøndertun folkehøgskole har jeg stadig undret meg over temaet danning i dans. Mitt utgangspunkt for å skrive en masteroppgave om dans og didaktikk på folkehøgskole er min oppfatning av at arbeid med dans kan ha en sterk positiv innvirkning på individets utvikling.

drøm, som hadde et driv for kanskje å gå videre med dansen i framtiden. Det enset meg ikke at mine visjoner kunne være på kollisjonskurs med folkehøgskolens verdier.

KRITISK BLIKK SOM DRIVKRAFT

Flere og flere dansere startet på høyere danseutdanning etter året ved Trøndertun. Skoler fra inn og utland kom for å holde audition. I 2014 dømte vi om danselinjen til *Trøndertun Dans Forstudium*. Dette for bedre å gi et signal til søkerne om innholdet i linjen. Enkelte kolleger på Trøndertun og andre som jobbet i folkehøgskolesystemet var skeptiske. Flere uttrykte at det å satse seriøst på faget på denne måten ikke hørte hjemme i folkehøgskolen. Denne kritikken satte i gang en tankeprosess hos meg. Var jeg på kollisjonskurs med skoleslaget? Tanker rundt folkehøgskolens kjerne og dannelsesbegrepet opptok meg mer og mer. Tankene streifet rundt spørsmålene: driver jeg som dansepedagog på folkehøgskole med danning av mennesket gjennom min undervisning i scenisk dans? Hva er egentlig danning i/gjennom dans? Legger vi som dansepedagoger til rette for danning av elevene gjennom dans som fag på Trøndertun? Mine ambisjoner og kritikk fra omgivelsene ledet meg på veien til studiene ved NTNU, til det som nå er en fullført mastergrad om arbeid med dans og danning i folkehøgskolen.

«Reset» koreografi: Kristine Berget. Trøndertun Dans 18/19. Foto: Arne Hauge

KUNSTEN Å LEGGE TIL RETTE FOR LÆRING

Didaktikk er et begrep med ulike definisjoner. Jeg oppfatter didaktikk som *kunsten å legge til rette for læring*. I denne forbindelsen handler det om å legge til rette for læring innen dans, men også til rette for danning. Med didaktikk som overhengende paraply var min masteroppgave konsentrert rundt problemstillingen:

Hvordan kan dannelsesperspektivet i dans diskuteres gjennom å undersøke forstudium i dans på folkehøgskole? Tre forskningsspørsmål konkretiserte problemformuleringen:

- Hva er danning i/ gjennom dans undersøkt gjennom et utvalg teori?
- Hvilke dannelsesperspektiver i dans blir til blant tidligere elever ved forstudium i dans på folkehøgskole?
- Hvilke dannelsesperspektiver oppstår i et profesjonsfelleskap mellom tre folkehøgskolelærere i dans ved forstudium på folkehøgskole?

HVA ER DANNELSE I/GJENNOM DANS?

Jeg startet mitt arbeid med å lete etter forskere som hadde sagt noe om danning og dans. I min teorigjennomgang fant jeg stemmer som sa noe om danning og dans, men ingen utviklede teorier om danning i eller gjennom dans. Dette gjorde arbeidet mitt omfattende da jeg måtte skape mitt eget teoretiske grunnlag for oppgaven. For å legge dette grunnlaget gjorde jeg en teorigjennomgang hvor jeg leste meg opp og krysset eksisterende teorier om danning og teorier om dans. Ut fra denne kryssningen fant jeg noen fellesnevne- re og skapte det jeg oppfatter og betegner som *dansens fire dannede potensialer*:

- det kroppslige,
- det relasjonelle
- det faglige
- det følelsesmessige

Gjennom å kjenne og beherske sin *kropp*, gjennom *relasjoner* med andre mennesker og seg selv, gjennom *faglig kunnskap* og gjennom å bli kjent med og bruke sine *følelser*, har mennesket mulighet til å dannes gjennom arbeid med dans. Jeg sier at dette er *potensialer* fordi dannelsen ikke skjer uten videre og av seg selv. Det kreves at det didaktisk legges til rette for at danning skal kunne skje, for at eleven skal kunne vokse som menneske gjennom dansen. I teorigjennomgangen fant jeg også forhold som kan virke hemmende, eller begrensende for dannelsen. Dette er forhold der danseren objektiviseres, som i en tradisjonell mesterlære-tradisjon der eleven skal lære av og kopiere mesteren.

«RESULTATET VISER AT ARBEID MED DANS HAR ET POTENSIAL TIL Å DANNE DET HELE MENNESKET.»

«Misa Tango» i Nidarosdomen. Koreografi: Marit Laupstad Solberg, Birgitte Kaufmann Olsen, Liv Cathleen Guldbrandsen med elevene som medskapende dansere. Foto: Arne Hauge

INTERVJU MED TIDLIGERE ELEVER

For å finne svar på om arbeid med scenisk dans danner elevene på Trøndertun gjorde jeg intervju med ti av mine tidligere danse- elever. Alle elevene fikk de samme spørsmålene. Gjennom intervjuene kom det til syne perspektiver som bekreftet at elevene hadde blitt positivt formet av året på Trøndertun. Alle dansens fire dannede potensialer var tilstede i elevenes betraktninger.

F.v. Marit Laupstad Solberg, Birgitte Kaufmann Olsen og Liv Cathleen Guldbrandsen. Foto: Jan Eivind Tønnesen.

BIRGITTE KAUFMANN OLSEN (45)

- Danser og dansepedagog utdannet ved Statens Balletthøgskole i Oslo
- Franske språkstudier ved Institut Catholique de Paris
- Master i kunstfagdidaktikk fra NTNU
- Dansepedagog og avdelingsleder i dans ved Trøndertun folkehøgskole
- Driver firmaet *Dansepilotene* sammen med kollega Marit L. Solberg.

Elevene opplevde at arbeid med dans ga positive erfaringer og økt bevissthet rundt egen kropp. Det relasjonelle potensialet viste seg å være stort, det var mange opplevelser og erfaringer rundt viktigheten av gode relasjoner, både mellom elev og lærer, elevene seg imellom og relasjonen til seg selv. Elevene trakk fram faget som viktig for den personlige veksten, at innholdet, lærerkrefte og nivået var av stor betydning. I tillegg var det fokus på følelser, at arbeid med dans på Trøndertun ble knyttet til elementer som danseglede, mestring og trygghetsfølelse. Jeg oppfatter det slik at de fire potensialene veves sammen i hverandre i elevenes betraktninger. Potensialene trenger hverandre for å bli til som potensialer for dannelse i dans. Tar man bort det ene, mister man også de andre, eller svekker dem.

SAMTALEWORKSHOPS I DANSEKOLLEGIET

Etter å ha fått bekreftet at dannelse skjer i/ hos elevene gjennom arbeid med dans undersøkte jeg hva det er i dansepedagogenes dansedidaktiske og pedagogiske praksis som legger til rette for at dannelse skal kunne skje. For å finne svar på dette holdt jeg tre lengre samtaleworkshops med mine to kolleger. Her benyttet jeg bilder og minner for å hente fram refleksjoner, en metode som hører inn under forskningsparaplyen arts-based research.

Gjennom mitt møte med det innsamlede materialet vokste det fram tre sentrale dansedidaktiske prinsipper hos kollegiet: Å SE eleven, Å TRYGGE eleven og Å UTFORDRE eleven. Ved å se eleven som et helt menneske, ved å arbeide under trygge forhold med fokus på gode relasjoner, miljø og med faglige utfordringer legger dansepedagogene til rette for vekst hos elevene på Trøndertun. Å bruke elevene som medskapende dansere trådte tydelig fram som et viktig grep i det å utfordre eleven. Ved å skape dans setter elevene sin egen signatur på et arbeid i stedet for kun å kopiere læreren eller koreografens bevegelser. Elevene jobber i samspill med sine lærere. Pedagogene ser med dette eleven som et selvstendig subjekt som former seg selv, ikke et objekt som formes utenfra.

I SAMSPILL OG I UTVIKLING

Funnene i undersøkelsen min viser at det ikke er en motsetning mellom det å danne et menneske og det å arbeide med dansefaget på forstudiumsnivå på folkehøgskole. Resultatet viser at arbeid med dans har et potensial til å danne det hele mennesket, og at dette er noe som realiseres på Trøndertun med det faglige opplegget som tilbys i dag.

Undersøkelsen viser at faget er viktig for dannelsen, at det å vokse i faget utvikler det hele mennesket. Jeg fant en klar linje mellom Grundtvig sin tanke om at folkehøgskolen skulle være yrkesforberedende og linjen *Dans Forstudium*, en linje som forbereder dansere til videre yrkesutdanning innen dans. På denne måten har linjen røtter til skoleslagets opprinnelse. Slik jeg oppfatter det er jeg ikke på kollisjonskurs med folkehøgskolens verdier, jeg jobber i samspill med disse, med opprinnelsen og med historien, men, i nye rammer som jeg selv har vært med å skape.

Et mer uventet funn var at masteroppgaven fungerte som en viktig utvikling av det dansepedagogiske profesjonsfellesskapet. Dette aspektet trådte fram gjennom analysearbeidet. Dansedidaktisk tenkning som før var mer usagt og udefinert ble gjennom arbeidet nedfelt i tekst. Dette opplevdes som viktig og riktig. Det å kjenne på en samstemthet i kollegiet gir trygghet. Vi vet mer om hva vi står for og hvordan vi jobber. Dansekollegiet var ikke bare opptatt av å se, å trygge og å

utfordre elevene, men disse begrepene gjaldt også forholdet kollegene seg imellom. Med en trygghet på hverandre i bunn er kollegiet i kontinuerlig utvikling gjennom hele tiden å pushe hverandre til å tenke nytt, til å skape kunstneriske prosjekter, til å reise ut og hente ny kunnskap. På denne måten fornyes danselinjen i takt med tiden.

EN UAVBRUTT LIVSFORTELLING

Å dannes som menneske er i mitt perspektiv en uavbrutt livsfortelling, en kontinuerlig utvikling og forming av en identitet i verden. Masterarbeidet er nå en del av min livsfortelling, en del av min reise som folkehøgskolelærer i dans. Jeg er stolt over å ha fullført mastergraden, jeg har lært mye. Jeg har blitt oppmerksom på den unike muligheten jeg som folkehøgskolelærer har til å danne et menneske gjennom dans. Jeg har fått mer kunnskap om hvordan jeg/vi som dansepedagoger på Trøndertun tenker didaktisk for at dannelse skal kunne skje, for å utnytte potensialene som finnes hos elevene. Jeg har også kommet med et reelt kunnskapsbidrag gjennom å skape *dansens fire dannende potensialer*. Jeg er stolt over det jeg har fått til og takknemlig for at rektor ved Trøndertun ga meg mulighet til å studere parallelt med jobben. Det gir inspirasjon, glød og engasjement å komme ut av den vante arbeidshverdagen, få faglig påfyll og kjenne at kroppen innehar verdifull kunnskap etter 20 år som dansepedagog på folkehøgskole.

Min master-veileder utfordret meg slik at jeg fikk utnyttet mitt potensial i en akademisk ramme. I dag er jeg rikere på kunnskap om meg selv, om folkehøgskolen, dansen og dansen, om det hele mennesket. Jeg kan med egen undersøkelse i ryggen bekrefte at jeg driver med danning gjennom dans. Oppgaven ser jeg, utenom folkehøgskolekonteksten, som et bidrag til dansen og kunstfagenes muligheter i samfunnet der estetisk fag innehar et potensial til å danne det hele mennesket.

Jeg vil benytte anledningen til å takke Folkehøgskoleforbundet for forskningsstipend i forbindelse med masteroppgaven.

Appendix:
Kaufmann Olsen, B. (2019). *Dansens dannende potensial. En a/r/tografisk undersøkelse av dannelsesperspektivet i dans på forstudium på folkehøgskole*. Trondheim: NTNU Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

FRIHET PÅ VENT. Å LEVE I EN FLYKTNINGLEIR

Mer enn én og en halv million mennesker lever på flukt i Libanon – landet med flest flyktninger per innbygger i verden.

En av dem er Ibrahim. Han er 16 år og har vært flyktning hele livet. Det har også 20 år gamle Hamsa, som drømmer om å bli profesjonell danser. 24 år gamle Samira har allerede fått en drøm oppfylt: Hun har vært gift i tre måneder og mener hun er verdens lykkeligste.

Disse og 32 andre personer møter vi i denne boken. De bor alle i Libanons leirer for palestinske flyktninger. Noen har levd på flukt i nesten 70 år – helt siden Israel ble dannet. Andre har nettopp flyktet fra Syria.

Historiene deres gir oss et innblikk i hvilke ringvirkninger krig og konflikt kan skape. De gir innsyn i en hverdag vi sjelden hører om. Hvordan er det å leve som flyktning i dag etter dag, år etter år?

Type: Innb.
Forfattere: Siri Thorson,
Foto: Ingvild Festervoll Melien,
År: 2016 Manifest forlag,
www.manifest.no/siri-thorson
Pris: Kr 349,00, nå kr 149,00

MYNDIG MEDBORGERSKAP

Sigurd Ohrem bidrar inn mot folkehøgskulelandskapet med ei bok som presenterer målsettinga i titelen: «Myndig medborgerskap». Forfatteren ynskjer å vise fram at det sosialpedagogiske arbeidet på internatet på ein folkehøgskule kan gjerast meningsfullt dersom det blir sett inn i ein sosial og verdimessig samanheng. Dialogisk refleksjon med «Pedagogisk Filosofisk Praksis» (PFP) som metode, kan vere effektivt for å gje kvardagen på internatet slike perspektiv og bidra til å skape myndige medborgarar.

Forfattar Sigurd Ohrem er opptatt av å skape samanheng mellom pedagogisk teori og praksis og har tatt utgangspunkt i prosjektet «Pedagogisk – filosofisk praksis i folkehøgskolen». Dette prosjektet har gått over seks år, og har hatt lærarar i folkehøgskulen som målgruppe.

Intruduksjonen skisserer strukturen og målsettingane for boka. Den skal handle om PFP som danning og veiledningsmetode. Målsettinga er å presentere PFP-praksis gjennom case og eksempel.

Boka tar mål av seg til å vise at PFP kan vere eit godt verktøy til nytte i dannelsingsprosessar på den sosialpedagogiske arenaen og dermed bidra til at folkehøgskulen skal nå målsettinga i sitt dannelsingsoppdrag slik det er vart presisert av Odd Einar Dørum på rektormøtet i 2009.

Det er ei samansett tekstbok med forslag til konkret metodikk, didaktiske refleksjonar, case og narrativ. Med respekt for den praksis som blir utøvd i folkehøgskulen kan metodane som blir presentert i

boka, bidra til å artikulere mykje av den tause kunnskap som ligg bak god praksis. Lesaren blir forespeila ei systematisering og utdjuping av metodens ulike steg. Forfattarane understrekar at boka vil fungere best som metodebok i samanheng med opplæring og veiledning av ein kyndig praktikar.

Det innleiande kapittelet har mange overskrifter som tilsaman tar sikte på å presentere ei stor og fagleg referanseramme for metoden og resten av boka. Det

blir sett fokus på samtale, dialog, sokratisk dialog, for forståing, og ikkje minst potensialet for djupe samtalar og dei mulighetene som folkehøgskulen sine møteplassar opnar for.

Ohrem tar utgangspunkt i Sokrates og hans virke som filosof og hans måte å møte sine medborgarar på med «den grunnleggjende drivkraften – spørsmålene.» Han fokuserer vidare på at det sosiale og kommunikative er sentralt for å stille spørsmål og kunne lære. Samtalen er ei form for kreativ leik og spel, som gjer det mulig å reflektere over tidlegare erfaringar. Forfattaren gjer eit poeng av at det ein dialektikk mellom å fokusere på eit saksinnhald og samstundes nytte refleksjonar rundt dette for å utvikle eigen sjølvforståing. I tillegg kan desse prosessane og gje eit etisk perspektiv som er sentralt når ein skal bidra i retning av demokratisk medvit. Det blir også gjort forsøk på å trekke skillelinjer mellom PFP og terapeutiske prosessar.

Eit sjeldan bidrag er å sette fokus på Grundtvigs tankar om spenninga det tvetydige i omgrepa «folkeopplysning» og formuleringa «folkelig opplysning».

Presentasjon av formål, metodar og erfaringar frå prosjektet «Pedagogisk – filosofisk praksis i folkehøgskolen» er tema for kapittel 2. Fire konkrete eksempel på korleis PFP kan brukast til implementering av kjerneverdier, lagbygging, dele erfaringar og arbeid med tema i elevgrupper blir presentert. Det blir til slutt eksemplifisert med eit intervju med ein elev.

Dette bidrar til å konkretisere det teoretiske bakteppet og ein får her ei antydning om korleis PFP kan utøvast i praksis. Det blir i dette kapittelet m.a. presisert at dette ikkje er ei «tilleggsfag» men skal bidra til å integrere dialogar i kvardagslivet på skulane.

Ikkje minst får lesaren eit generøst tilbod om assistanse til skular og lærarar som ønsker innføring eller opplæring i filosofiske praksisformer

Boka freistar vidare å sette ord på dannelsingspotensialet som PFP kan bidra til å realisere, gjennom auka sjølvinnstikk, re-

fleksjon og dialog. Det blir gjort forsøk på konkretisere ulikskapen mellom «sokratisk dialog» og «filocafe». Det mest konstruktive i kapittel tre er «Regler for den sokratiske samtale» og «Utdypende oversikt over en sokratisk dialog i PFP». Denne oppskrifta blir repetert innleiingsvis i kapittel fire som har med fleire eksempel på ulike øvingar og tema som kan brukast i PFP.

Eit essay med søkelys på kva som kjenneteiknar sosialpedagogisk tenking, idé og praksis og korleis dette står i forhold til omgrepet danning blir presentert avslutningsvis. Forfattaren advarer her mot eit reduksjonistisk syn på forståinga av danning, og hevder at både produkt, prosess, utdanning og sjølvutvikling heng nært saman. Forfattaren poengterer at dialogisk kompetanse og forståing for sosialpedagogisk arbeid hos lærarar, kan gje gode samtalar og fruktbart resultat i form av meir sjølvinnstikk og etisk refleksjon.

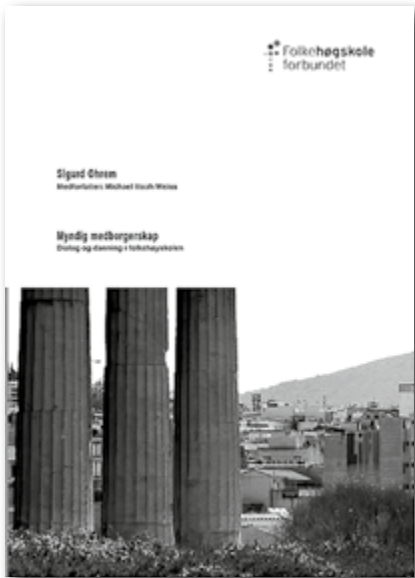
«Myndig medborgerskap» har som forfattaren sjølv seier ei samansett tilnærming. Spørsmålet er om tilnærminga er for mykje samansett. Intensjonen er god og temaet er konkret. Vi får ei aning om at her kan ein lære ein konkret metodikk som kan nyttast i kvardagen på folkehøgskulen. I tillegg til at her er mange refleksjonar knytt til bakgrunnen for temaet, får lesaren stadig antydning og henvising til filosofar, forfattarar og omgrep som kunne bidratt til ei djupare forståing for innhaldet og bakgrunnen for temaet. Teoretikarar som t.d. Ricœur og Habermas blir nemnt utan noko form for bakgrunnsinformasjon. Det blir òg brukt mange ord og omgrep som hadde fortent grundigare utdyping dersom dei skulle bidra til ei djupare forståing av problemstillinga. Ein kan neppe ta det for gitt at lærarstanden med sitt engasjement i første rekke på sitt eige fag, har denne filosofiske, språklege og teoretiske bakgrunnskunnskapen integrert.

Det er krevjande og tildels frustrerande lesing å skulle finne ein klar struktur i boka. Bruken av overskrifter skaper ikkje oversikt og samanheng. Det er eit gjen-

nomgåande problem å forstå kva overskrifter som er over- og underordna. Overskrifter med gjentakande tema og nye utdypingar bidrar heller ikkje til god struktur. Vi finn til og med overskrift som står i parentes! På same måten saknast ei innramming der innleiingar til dei enskildene kapittel skaper forventningar og førebur lesaren på det som kjem og likeins oppsummeringar avslutningsvis.

«Myndig medborgerskap» tar mål av seg til å presentere PFP som eit verkty for tilsette i folkehøgskulen. Dette er ein god intensjon og det er klart eit behov for å bidra med meir metodisk kunnskap. Boka lir dessverre under eit tilsynelatande ønske om å gje metodikken og tenkinga ei langt grundigare filosofisk og teoretisk forankring, utan at det blir gitt rom for dette. Mangel på god struktur understrekar det som forfattaren sjølv initierer i starten av boka: «Det er ikke et mål at boken skal fungere alene...». I ein situasjon der opplæring og veiledning saman med ein praktisk er mulig å få til kan boka fungere som eit godt supplement.

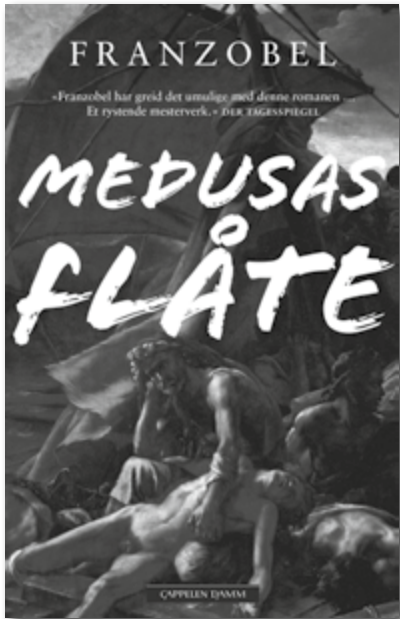
Einar Opsvik

Myndig medborgerskap - Dialog og Danning i folkehøyskolen
80 sider
Pris: 175 kr pluss porto
Bestilles fra:
Folkehøgskoleforbundet
post@folkehogskole.no

LESETIPS:

OVERLEVELSE I EN ULVETID

Medusas flåte
Av Franzobel
Oversatt av Ute Neumann
Pris 399,-
Cappelen Damm

Maleri: Medusas flåte, Theodore Gericault (1791-1826)

I 1816 forliser den franske fregatten «Medusa» med 400 mennesker om bord i Atlanterhavet ut for Senegals kyst. Av 147 som blir etterlatt på en hjemmesnekret flåte, overlever kun 15. Dette historiske forliset gir opphav til den franske kunstneren Théodore Géricault's kjente maleri «Medusas flåte», som skildrer de overlevende fra vraket. Og nå en fantastisk bok av samme navn, skrevet av Franzobel, en østeriker, og utgitt på norsk i Ute Neumann glimrende oversettelse på Cappelen Damm i år.

Tross den udugelige skipperen og hans venners iherdige forsøk på å dysse ned historien fra sine maktposisjoner, vakte fortellingen om forliset den gangen historien blir kjent, opprør og forferdelse. Ikke minst fortellingene om hvordan 147 blir etterlatt hjelpeløse, uten mat og drikke, på en halvsunket flåte, og hvordan de til slutt 15 på flåten hadde klart å overleve ved blant annet å spise sine egne..

Ved å skrive en roman basert på denne faktiske kjente historiske hendelsen, får Franzobel ikke bare fortalt en spennende, lesverdig og lærerik historie. Han får samtidig sagt mye om ukundige sjarlataners vanstyring av vårt samfunn i dag, og gir en hel del pek til hva som truer humanistisk verdier rundt oss og i oss.

Samtidig som historien er spennende og kaster lys over vår verden av i dag, har Franzobel et fantastisk språk, og må som en del andre kjente forfattere, være inspirert av Herman Melville's fantastiske bok «Moby Dick» (som det tok meg alt, alt for mange år å oppdage!), når han utenfra selve fortellingen gir frampek, peker på seg selv som forteller og griper til anakronismer. Men der Melville skriver om (nesten) alt via hvalfangst på 1800-tallet, bruker Franzobel altså Medusas forlis og flåte som katalysator.

Boken er en ramsalt, til dels mørk men tankevekkende lesefest, kløktig skrevet av en landkrabbe. Og når du har lest denne (og «Moby Dick»), eller helst før, mens den ennå går på kino, bør du få med deg filmen «Sorry We Missed You», som med sin hjerteskjærende sosialrealisme fra dagens London på et annet vis viser hvordan kapitalens makt har klart å bryte ned solidariteten mellom mennesker og gjør livet til en håpløs og meningsløs alles kamp mot alle (som man til og med stemmer på i valg, forstå den som kan!!). Her er flommer det over av potensielle samtaleemner i en pågående dannelsessamtale med dine elever på folkehøgskolen!

Øyvind Brandt

GRUNDTVIG I KORTVERSJON

Anders Holm: Grundtvig – en introduktion

Er det mulig å gi en meningsfull introduksjon til Grundtvig i en liten paperback på knapt 250 sider? Det kan i utgangspunktet synes som et problematisk prosjekt. To vesentlige grep bidrar til at dette lykkes.

For det første er det bokens struktur, som lar leseren møte Grundtvig i ikke mindre enn åtte forskjellige roller – hver og en tilegnet et kapittel; *romantikeren, mytologen, presten, historikeren, folkeopplyseren, salmedikteren, politikeren* og *dansken*. Denne oppdelingen gjør stoffet både oversiktlig og tilgjengelig. Og det gir Grundtvig det store spillerommet og den bredden som han må ha hatt i sin egen tid, og beviselig også senere. Alle disse forskjellige rollene tilbyr noe for enhver, og meisler samtidig Grundtvig frem som et høyst levende *menneske* til tross for de omkring 200 år som har gått. Organiseringen av de forskjellige temaene rundt Grundtvigs ulike roller gjør det dessuten mulig å lese boken som et oppslagsverk, og ikke nødvendigvis fra perm til perm.

Det andre som jeg mener er avgjørende, er at Grundtvig selv får lov til å presentere seg med sine egne ord i alle de ovenfor nevnte rollene. Aktuelle ordforklaringer gjør de gamle tekstene overraskende enkle å forstå. Dessuten er tankene i utgangspunktet universelle, og dermed også aktuelle for oss i dag. Sitatene settes ved hjelp av kortere innledninger inn i en historisk og tematisk sammenheng som gjør boken ganske underholdende, og som hjelper leseren å forstå innholdet i Grundtvigs tanker utfra den tiden og den sammenhengen der de først ble uttrykt.

En kort biografisk oversikt over dette

mytiske mennesket utgjør bokens innledning, og den avsluttes med ett kapittel om *Grundtvigs virkningshistorie* og ett om *Grundtvig i verden*. Dessuten finnes rom for egne notater lengst bak, hvilket signaliserer at dette *er* en studiebok. Boken aktualiserer en person som har hatt enorm betydning – og som fortsatt påvirker – ikke bare når det gjelder samfunnsmessige områder som f eks rettsoppfatningen, men fremfor alt gjennom et menneskesyn som fortsatt er det rådende i vår kultur.

Første kapittel handler om *romantikeren* Grundtvig. Her settes han inn i en historisk og kulturell sammenheng som viser hvem han var i forhold til de intellektuelle og litterære influenser og tenkemåter, aktuelle på det europeiske kontinentet ved slutten av 1700- og begynnelsen av 1800-tallet. Neste kapittel presenterer *mytologen* Grundtvig, der søkelyset rettes mot den egne kulturelle bakgrunnen. Den nordiske mytologien kan virke avleggs og uaktuell i forhold til selvforståelsen som menneskene har i vår tid. Nettopp derfor gir det mening når Grundtvig viser til at kjennskap til egen bakgrunn gir næring til selvfølelse og tilhørighet; identitet. Dette er noe som henger sammen med folkehøyskolens helhetlige virkefelt, ofte uttrykt ved et velkjent begrep: *det historisk-poetiske*.

Fortellingen om Grundtvig som *prest* er interessant som innføring i Grundtvig-universet fordi mange, kanskje særlig i den frilynte folkehøyskolen, gjerne vil påpeke hans eventuelle marginale betydning i dag dels utfra tidsperspektivet, men også fordi han var *prest*. (Hvilket man jo *var* på den tiden.) Men i kapittelet *presten*

legges vekten fremst på Grundtvigs problemer med å representere kirken og øvrigheten gjennom sin rolle som prest. I denne fortellingen kommer det an på enkeltmenneskets forhold til sine eksistensielle spørsmål, og til sin Gud. Og dette er også noe av det mest spennende ved Grundtvigs biografi. Denne tematikken går delvis igjen også i Grundtvigs rolle som *historiker*, hvilken var «en slags forutsetning for alt det andre han foretok seg (...) dette skyldes hans syn på det å være menneske. Å være menneske betyr at man er henvist til å leve sitt eget liv, men samtidig – og dette er like viktig – så er man del av en historie som er større enn ens egen.»

Etter *historikeren* kommer kapitlene om *folkeopplyseren, salmedikteren, politikeren* og *dansken*. I kapittelet om *folkeopplyseren* kunne man ønske noe mer utfyllende om selve idégrunnlaget. Det finnes så uendelig mye å si om Grundtvigs skoletanker, utover hans syn på datidens latinskole og hans idé om *skolen for livet*. Han er fortsatt den største pedagogen som Norden har fostret.

Salmedikteren Grundtvig er kanskje ikke den aller mest interessante rollen for en som søker en første introduksjon til Grundtvig. Hans fokus på det enkelte menneskets muligheter til tro, håp og kjærlighet i hverdagen står likevel for noe helt unikt, da som nå. Likeså er det imponerende antallet sanger, salmer og gjendiktninger verdt å legge seg på minnet.

Grundtvigs rolle som *politiker* i sin samtid utgår dels fra de vurderinger og tankemåter som *vi* har. Andre har i denne forbindelse pekt på at folkets status på denne

tiden ble endret fra å være objekt til å bli subjekt. Hvordan problemet med en elite som sikrer seg selv på bekostning av de mange skal elimineres – ja, det gjenstår fremdeles å finne en holdbar løsning på.

Og i kapittelet om Grundtvigs åttende og siste rolle, *dansken*, siteres den kjente strofen «Til et folk de alle høre, som seg regne selv dertil...» hvilken fortsatt er like aktuell. I moderne forskning fremstilles eller tolkes i blant også skolen (folkehøyskolen) som eksempel på *folk* og *det folke-*

lige, fordi den representerer et levet felleskap som bare fungerer utfra felles verdier og den enkeltes aktive deltagelse.

Konklusjonen blir at denne lille boken er spekket med stoff, hvor man godt kan lese mer av de deler som tiltaler en mest uten å gå glipp av et helhetlig bilde av en person som stadig er like aktuell, ikke bare i Danmark. Bokens bildemateriale er også et pluss. Og om de to siste kapitlene *Grundtvigs virkningshistorie* og *Grundtvig i verden* er det å si at man kan bruke ham

Forfatter: Anders Holm

Tittel: Grundtvig – en introduktion

Språk: Dansk

Forlag: Filo

Antall sider: 256

Pris: 213,- Dkr

«I 1872 gav den engelske litterat Edmund Gosse efter et besøg i Vartov Kirke en malende beskrivning af den kultagtige stemning omkring den gamle profet Grundtvig: - Han lignede et trold fra en hule i Norge; han kunde have været århundreder gammel (...) Til sidst besteg han prædikestolen og begynte at prædike; med sin døde stemme advarede han os mod de falske ånder, og om at prøve hver ånd, om den var af Gud. Han arbejdede hårt med sin tale, der blev langsommere og utydeligere med længere pauser mellem ordene- som et ur , der er ved at gå i stå. Han så overnaturlig, men ikke rigtig kristen ud. (Fotografi, Ad. Lønborg, 1872)»

til nesten hva som helst: det kommer an på øynene som ser, og hva man ønsker å bruke ham til. I denne boken er det ganske mye kirkelige forhold knyttet til Grundtvig – i en annen sammenheng ville kanskje den pedagogiske siden eller menneskesynet dominert. Men strukturen tillater at man kan hoppe over noe, og lese noe annet som interesserer en mer.

Av Turid Ulven

BLIKK FRA KAIKANTEN: JORDAKSEN TVITRER IKKE

Akkurat når jeg skriver dette, er det 6. januar på jorda. Det er vel en dag som alle andre for folk rundt omkring, men ikke her på kaikanten. Her er det spenning og forventning. For nettopp i dag skal sola igjen aksle seg over horisonten etter å ha vært nedafor i fire lange uker. Nedafor sammen med oss andre, på sett og vis. Det lar seg nemlig ikke benekte at tida uten sol gjør oss litt tyngre til beins og mørkere i hodet. Joda, vi sier til hverandre at aldri er lyset vakrere enn i mørketida, og usant er det ikke. Med sola under horisonten opplever vi lyssettinger av firmamentet som får oss til å glemme hva vi har i hendene. Alt faller til ro og vi ser bare – lyset. Man setter jo alltid pris på det man har lite av. Sånn er det med lys, og sånn er det med brennevin. Et gjenskinn av sola i det høge skylaget en dag midt i desember, er som den ene, lille whiskyen du unner deg foran peisen. Den som har for mye kan komme til å ta lyset for gitt, eller havne på fylla.

Men den 6. januar løftes alt åk av våre skuldre her i Lofoten. Etter en kirkekonsert på Røst kom visesangeren Ola Bremnes i prat med en fisker. Tema var tru, hva trur du på? – Æ trur på januar, svarte gubben. Og sjølsagt gjør vi det. Snart skal skreien sige inn fra Barentshavet og spre humør og travelhet i alle fiskevær. Hjellene skal fylles som de har blitt fylt i mange hundre år, og det skal lukte velstand rundt oss.

Sånn er det, og derfor er mørketida bare en metafor når vi har kommet til januar. Ei tid med lite lys, ja vel, men med minner om flammer over himmelen. Ei tid som vi tåler utmerka godt når vi har soldagen i vente.

Da er det verre for dem som har hatt sol heile tida, men likevel mørket hengende over seg. Så kan vi snakke om mørketid, og med ei ganske anna uforutsigbarhet enn den som jordaksen opererer med. Jordaksen tvitrer ikke.

Det er altså grunner til å bekymre seg, men også kjærkomne anledninger til å konstatere at kloden er ved det gamle. Og denne skribenten har til overmål grunn til både å hylle whiskyen og lyset på dagen i dag. Tilfeldighetene har på vidunderlig vis gjort det sånn at jeg kom til verden den 6. januar. Hellige tre kongers dag.

Brynjar Tollefsen

HIPHOP PÅ FOLKEHØGSKOLEKONTORET

Det ble fart over lunsjen da HIPHOP-linja (Urbane dansestiler – Let’s groove) ved Follo folkehøgskole stilte opp med mini-forestilling i lunsjen på kontret i Øvre Vollgate.

Med lærer Monica Eileen Johnsen i spissen svingte det godt. Dette var dans på høgt nivå! Dette var god mat for arbeidsglede og arbeidsinnsats. Takk!

ØK

VOSS FOLKEHØGSKULE

INVITERAR TIL KURS I

GLUTENFRI OG VEGANKOST

3. - 5. JUNI 2020

VOSS FOLKEHØGSKULE

For spørsmål, ring Aina på tlf. 99033281
For påmelding, send e-post til osmine@voss.fhs.no
med antal deltakarar, dobbelt eller enkeltrom
og evt ekstra natt, **innan 20. april.**

Det er pause i møtet om juridiske rettigheter for minoriteter, vi står og prater i mingle-området med et glass chai i hånda. Vi lurer oss inn på et treningsrom vegg i vegg. Her setter vi oss på de slitte gummimattene, seks unge Jesidie-kvinner, og omtrent like mange fra oss, nordmenn og lokale tolker.

Jentene tar umiddelbart opp tråden fra samtalen utenfor, de sier de likte å prate med oss, de følte vi hører på dem. De er så lei av folk som pratet OM dem og TIL dem. Ikke så mange som pratet MED dem.... Disse jentene har noen forferdelige historier. De har samtlige vært sex-slaver hos IS. De har samtlige rømt fra slaveriet, og de er samtlige merket for livet.

HJELPEPROSJEKTER

Vi dro til Irak for å besøke hjelpeprosjektene for Jesidiene. Jesidie-ene er en minoritet i Irak, en lukket kultur og religion. En kan ikke bli Jesidie. En må bli født Jesidie, og begge foreldrene må være Jesidie. Dette har vært en beskyttelsesmåte for denne folkegruppen. Religionen deres tilhører Mesopotamia-området og bærer i seg aspekter fra Zoroastrismen, Islam, Kristendommen og Jødedommen. De er monoteister og tror på en gud. Jesidiene blir av noen muslimer, blant annet IS, ansett å være vantro og djeveldyrkere, og dette var begrunnelsen som ble brukt for massedrapene.

Da IS kom hit i 2014 var ett av målene å utrydde Jesidiene. Mennene ble i stor grad drept og kastet i massegraver, unge gutter ble sendt til treningsleirer for å bli IS-soldater. Unge kvinner og jenter ble solgt som sex-slaver til IS-krigere. Her ble de kjøpt og solgt som en vare, gjerne flere ganger. De ble flyttet rundt mellom IS-krigere i Irak og Syria. Hverdagen bestod i stor grad av grov vold og voldtekt. De hadde ingen verdi. De var gjenstander.

Men nå sitter vi altså på gulvet i dette treningsrommet og hører hva disse jentene forteller. Det er flotte ungdommer, omtrent på

alder med folkehøgskoleelever. Men med en annen historie. Endelig er det noen som vil høre på dem. De har tidligere blitt oppsøkt av journalister, men journalistene har bare vært opptatt av å grafse i detaljer. Historiene på trykk har de i liten grad kjent igjen. I dag, en tid etter at de kom seg fri, bor de stort sett i flyktningeleirer. Hjemstedet er sprengt i fillebiter. Området er minelagt. Og de trenger å fortelle. Fortelle om hvordan de har det, fortelle om hvordan de vil ha det. Disse jentene vi møter her er sterke. Ikke alle klarte seg like godt. Mange er fortsatt i IS-fangenskap i Syria. Mange klarte ikke livet. Og gikk ut av det.

NOBELS FREDSPRIS

Jesidier har gjennom hele historien vært utsatt for et utall angrep, muslimske makthavere i Irak og Tyrkia har ønsket å konvertere dem til muslimer eller utradere dem. I Tyrkia har de lyktes. Det bor ikke Jesidier der. Fortsatt bor det mange Jesidier i Irak, mange i flyktingeleirer. Det er her den største og viktigste helligdommen, tempelet Lalish, ligger. Oppe i fjellene. Jesidiene hører opprinnelig til her oppe i grensetraktene mellom Tyrkia og Syria, i Kurdistan. I dag er Jesidiene spredd over store deler av verden, det er store grupper i Australia, Canada og Tyskland. Også i Oslo finnes det Jesidier.

Den mest kjente Jesidien er Nadia Murad. I september 2016 ble hun FNs første goodwill-ambassadør for overlevende etter menneskehandel. Murad ble tildelt Nobels fredspris for 2018. Hennes selvbiografi «Den siste jenta» kan anbefales om en vil sette seg inn i forholdene for Jesidiene og overlevende etter IS.

HUMAN-ETISK FORBUND

Human-Etisk Forbund i samarbeid med Norsk Folkehjelp har i flere år støttet arbeid blant Jesidier. Dette er en del av forbundets politikk med å arbeide mot religiøs og kulturell undertrykking.

Tidligere har en jobbet for tempel-prostituerte i India, og det er også et pågående arbeid mot vold mot kvinner i Rwanda.

Vår reise handlet om å følge opp prosjektet vårt i Irakisk Kurdistan. Vi besøkte våre organisasjoner i Erbil og Dohuk. Det gjøres et fantastisk arbeid med små midler. Alle ansatte som jobber i organisasjonene er lokale. Noen er selv offer. De tilbyr psykolog, sosialarbeidere, jurister og andre som hjelper med de utfordringene de har. For mange handler det om traumebehandling og hjelp til å komme tilbake til livet. Det gjøres også et stort arbeid i samfunnet her for å øke forståelse og aksept. Arbeidet går framover. Prosjektene er i stor grad kvinne-basert, det er kvinneorganisasjoner som driver arbeidet. Det er utvilsomt kvinner som har størst behov. Utenom arbeid for bedre psykisk helse, arbeides det med å skaffe dokumentasjon. Mange har mistet ID-papirer og kan ikke dra noe sted fordi de ikke har ID. Noen trenger hjelp for å få skilsmisse fra en voldelig mann.

Et annet stort arbeid er å dokumentere overgrepene, dokumentere drapene. Det arbeides med å åpne massegraver og identifisere ofrene og gi familiene en grav å gå til.

RØMMER LANDET

Hva sitter en så igjen med? Det er ikke lett å være minoritet i Irak. Vi besøkte blant annet biskopen i Saint John the Baptist Church, hans menighet blir mindre og mindre. Kristne rømmer landet. Det er for utrygt, det er for vanskelig å være minoritet.

Mange Jesidier og folk fra andre minoriteter rømmer også fra landet. Det har ikke blitt lettere etter at Sjia-flertallet fikk makten i Irak. Kurdistan har et visst selvstyre, og her er det noenlunde trygt. Men det er vanskelig. Likevel er det lyspunkt for Jesidie-jentene. De får en større og større stemme både internasjonalt og internt i Kurdistan. Bagdad ligger nok litt etter. Disse jentene omtaler ikke lenger seg selv som offer. De er over-

levende. Ordlyden er viktig. Å være overlevende gir verdighet, de er ikke et offer, de overlevde, og nå krever de sin rett! De blir sterkere og sterkere for hver dag. Aksjonen «My mothers name is my name» har spredd seg til hele Irak. Kvinnene krever å være et selvstendig menneske, ikke bare en del av faren eller mannen. Denne grasrotbevegelsen gir håp i et vanskelig land. Disse jentene vil, og de kan.

Tekst og foto: Dag Folkvord, rektor Jæren folkehøgskule

JESIDIER

Jesidier, eller yazider, er medlemmer av et religionssamfunn med utbredelse i kurdiske områder i Irak, Iran, Tyrkia, Syria, Armenia og Georgia; i nyere tid også i Europa, med tyn-gdepunkt i Tyskland. Antallet jesidier er usikkert, men ligger i dag trolig mellom 200 000 og 300 000; selv om det også opereres med høyere tall.

SNL.no

Human-Etisk Forbund i samarbeid med Norsk Folkehjelp

har i flere år støttet arbeid blant Jesidier. Dette er en del av forbundets politikk med å arbeide mot religiøs og kulturell undertrykking. Tidligere har en jobbet for tempel-prostituerte i India, og det er også et pågående arbeid mot vold mot kvinner i Rwanda.

DEBATT:

BORTVISNING I FOLKEHØGSKOLEN

Selv om vi kan – er det ikke nødvendigvis danning

«Det finnes ikke vanskelige elever, bare elever som har det vanskelig» er et flott og sterkt utsagn som passer godt med folkehøgskolens menneskesyn. Elevene opplever motstand, utenfra som innenfra, og strever seg fremover, utvikles. Vi griper mulighetene, støtter og veileder dem, og etter hvert som vi blir kjent og relasjoner skapes, kommer også tilliten og ofte forklaringer. Disse elevsakene er krevende, til tider frustrerende, men også svært givende og meningsfylte. Spesielt krevende er sakene der elevene ikke griper mulighetene de får, bryter løfter og noen ganger også regler.

Er det noe som skaper farge i kinnene i lærerråd er det disiplinærsakene. Sakene er ofte krevende og komplekse, det er vanskelig å finne sannheten. De

økonomisk belastning ved å reise hjem. Noen vil heller ikke fortelle om det som har skjedd hjemme, og ikke alle kan det heller. Vi vet ikke hva alle reiser fra. Noen finner provisoriske måter å overnatte på, og andre skammer seg og vil helst ikke at resten av elevgruppa skal vite. Men, slike nyheter spres som ild i tørt gress i miljøet, og bortvisningen kan oppleves som en dobbel straff og en moderne gapestokk i ytterste konsekvens.

På folkehøgskolens lederutdanning brukte vi tid på å utforske vårt profesjonelle credo, hva vi tror på. Vi som arbeider i folkehøgskolen opplever ofte arbeidet som svært meningsfylt, nettopp fordi det samsvarer med vårt eget pedagogiske credo. Vi har en iboende tro på disse ungdommene som kommer inn dørene i august og drar igjen i mai. Og som skoleslag har vi en unik mulighet til å komme i posisjon til å forme disse unge menneskene gjennom fag og internat. Vi tror på de åpne møtene der dialogen står i sentrum, vi er tålmodige og rause der de er umodne, eller ikke tar den hånden som strekkes ut. Fordi vi vet at danning er en prosess.

Folkehøgskolen skal oppleves som moderne og relevant ifølge vårt idéprogram. Og det er vi på mange måter, skolene er mer utadrettet enn noensinne og vi tar tak i utfordringer samfunnet strever med. Kanskje er det da litt rart at vi fortsatt behandler brudd nær sagt på samme måte i dag som for tyve år siden? Er denne behandlingen i tråd med vårt dannelses- og læringssyn? Noen elever trenger ikke bare én sjanse, men mange. Ofte trenger de å bli forstått, før de blir tilgjengelige for oss. Samtidig er de umodne, på vei til å bli voksne. De er rebeller, eller sant og si, de er for det meste veldig greie og snille. Ungdommer i dag gjør lite opprør. Men noen rampestrekere får de til, og det de gjør gjentar seg (til det kjedsommelige) stort sett fra år til år: de gjemmer sprit i tak, i busker og i kott. De drikker i smug, og de drikker seg fulle. De lager leven på byen, når de kommer hjem, eller når de ikke kommer hjem, og kanskje bryter de til og med loven.

I alt dette finnes det muligheter. Vi kan velge å bruke bruddet i dannelsesprosessen. I stedet benytter vi oss altfor ofte av bortvisning og sender de hjem for å lære av sine feil og tenke over det de har gjort. En slags voksen time-out. Et paradoks da, at time-out ble den moderne skammekroken og mye brukt en tid, men som i dag er byttet ut med det nye «time-in». Denne nære relasjonen som gjør arbeidet vårt så meningsfylt kompliserer også sanksjonene. Allerede på høsten kan vi riste på hodet over elever som bryter reglene, som ikke griper mulighetene, skuffer oss, bryter vår tillit. Ubevisst ønsker vi kanskje en oppreisning i reaksjonen vi gir, i en slags vurdering av hvordan eleven «tar straffen». Det burde jo svi litt. Om de ikke agerer slik vi synes de bør når de mottar konsekvensen, når de drar, eller når de kommer tilbake, har de kanskje ikke lært noen ting? Å være så tett på, samtidig som vi noen ganger kommer i rollen som både politi og rettsvesen, kompliserer både saksbehandling, straffutmåling og oppfølging. Vi har lagt ned mye ressurser og kanskje allerede flere sjanser, det er menneskelig at vi da blir skuffet.

Men, om danningen er en prosess, hvorfor denne utålmodigheten i oss, til at de skal være ferdige allerede før de kom? Og er det ikke de elevene, de som strever, de som ikke umiddelbart ser seg selv, sin rolle i fellesskapet, som er vår viktigste oppgave?

Press på streng reaksjon kommer også fra medelever som kan mene vi ikke er strenge nok. Men er det et argument med hold i? Hvordan kan vi støtte oss på hva medelever mener om andre elevers straff, når de hverken har innsyn i den enkelte elevs brudd

og situasjon, eller kjenner til andre metoder og former for konsekvenser enn det de er tillært i oppveksten? Elevene møter med begeistring et annerledes skoleslag; et skoleslag der dialog og likeverd er i sentrum, og som gjennomsyrrer både undervisning og internatlivet. Kunne den samme tenkningen også gjennomsyrrer hvordan vi korrigerer og veileder elever som trår feil?

Disiplinærsaker er vanskelig å håndtere, og jeg har ikke alle svar. Men vil det ikke være bedre å ha ungdommen hos oss, gjennomføre samtaler og ulike opplegg i disse «bortvisningsdagene», enn å sende de hjem? Hva hindrer oss? Er det fordi vi ikke har verktøy i kassa, er det for vanskelig å se andre muligheter enn de tradisjonelle? Har vi ikke tid? Er det fordi elevene ikke bryr seg, om de ikke straffes «skikkelig»? Eller fordi de lurar oss? Eller kan det være et behov for å markere oss, vise hvem som bestemmer? Er det i så fall typisk folkehøgskole? Og følges de bortviste elevene opp etter at de kommer tilbake, slik at de kan reflektere og lære? Eller er straffen læringen nok? Hvor er den fordomsfrie og undersøkende skolen som møter elevene med tid, dialog og rom for refleksjon – også når reglene er brutt?

Jeg tror ikke vi har så mye å tape, men kanskje desto mer å vinne på å endre håndteringen av brudd i folkehøgskolen. Sanksjoner i folkehøgskolen er brennaktuelt, og er satt grundig på dagsordenen på rektormøtet. Jeg håper vi benytter sjansen og skaper en god og grundig debatt om sanksjoner i tiden som kommer.

Kristin Smith, styremedlem i Folkehøgskoleforbundet og administrasjonsleder Ringerike Folkehøgskole

«Vi kan velge å bruke bruddet i dannelsesprosessen. I stedet benytter vi oss altfor ofte av bortvisning.»

oppleves ofte frustrerende og slitsomme, og vi kan kjenne på oppgitthet og oppraddhet. Hvilken konsekvens skal bruddet få? Det er gjerne delte meninger, og konsekvensen skal også kunne stå seg i forhold til andre saker, og også forventninger fra medelever. Bortvisning er en ofte brukt sanksjon i slike saker, utvisning i mer alvorlige.

Bortvisning og utvisning er nødvendige sanksjoner, men bør være unntaket mer enn regelen. Jeg er skeptisk til bruk av bortvisning som alminnelig sanksjon, det rammer svært ulikt, både økonomisk og sosialt. Elevene bor spredd i hele landet, og får en ekstra

NORDISK
FOLKEHØGSKOLERÅDS
VÅRKONFERANSE

20.-21. APRIL 2020

**Folkehøgskolenes rolle
i demokratiutviklingen**

Temaer:
 *Hvordan er vestlig demokrati-
tenkning sett i et globalt perspektiv?
 *Er de nordiske demokratiene i krise?
 *Hvordan jobbe pedagogisk med
demokratisk dannelses? *Hva er
koblingen mellom bærekraftsmålene
og demokratiet?

Målgruppe: Ansatte på folkehøgskoler i Norden
Sted: Nordiska Folkhögskolan i Kungälv, Sverige

Påmelding:
folkehogskoleradet.no/nordisk

Arbeidslivet

PERMISJONER

Vi har alle behov for å be om fri fra jobb av og til utenom ferie og avspasering, for eksempel for tilvenning av barn i barnehagen, for å delta i begravelse eller for eget bryllup. Dette er eksempler på velferdspolisjon, og disse krever ofte en skjønnsmessig vurdering. Mer om dette lenger ned.

Anledning til permisjon er knyttet til lov, til tariffavtaler og til interne reglement. Noen rettighetsfestede permisjoner, som for eksempel foreldrepermisjoner, er så tydelig regulert at det er noenlunde lett for både arbeidsgiver og arbeidstaker å forholde seg til. Andre rettighetsfestede permisjoner, som for eksempel utdanningspermisjon, har et tydelig utgangspunkt, men åpner så for arbeidsgivers skjønn. Det er for eksempel en skjønnsmessig vurdering for arbeidsgiver om det skal gis ytterligere tilrettelegging i forbindelse med hjemmeeksamen som varer tre dager eller mer. Til slutt er det permisjoner det er opp til arbeidsgiver å bestemme, velferdspolisjoner, her kan det lett bli misnøye dersom ansatte ikke er trygge på at beslutningene er basert på et fast grunnlag for å sikre at det ikke gjøres forskjellsbehandling.

Permisjoner kan gis både lønnet og ulønnet. Det er viktig å på forhånd ha spesifisert hva som menes med lønn i denne forbindelse, om det også gis ulempetillegg, eller om det bare er vanlig grunnlønn. For eksempel: En kokk skal ha en yrkesrelevant eksamen på mandag, og har da rett på lønnet lesedag på lørdag og søndag, når hun etter turnusplanen skulle a vært på jobb. Her vil det være opp til arbeidsgivers praksis om hun vil få helgetillegg eller ikke.

Hel- og deltidsansatte har like rettigheter, det vil si at deltidsansatte skal ha samme mulighet til velferdspolisjon som heltidsansatte. Arbeidsgiver vil vurdere behovet for permisjon, og faller for eksempel begravelsen på en dag en ansatt i 50 prosent stilling skulle ha jobbet, så vil behovet være til stede for permisjon nettopp den dagen. Dersom den samme ansatte ønsker å gå til helsebehandling på en arbeidsdag er det kanskje ikke urimelig at arbeidsgiver spør om dette kan gjøres på en fridag. Er dette en spesialistkonsultasjon som det er venteliste på er det antageligvis ikke mulig. Arbeidsgiver må sikre at praksis for permisjon verken er til ulempe eller fordel for deltidsansatte.

Det er avtalesfestet både gjennom Virke og KS at når viktige velferdsgrunner foreligger så kan ansatte få innvilget velferdspolisjon i inntil tolv dager per kalenderår. Flere skoler har utarbeidet egne velferdspolisjonsreglement eller retningslinjer. Det er etter mitt syn viktig for både ansatte og arbeidsgiver at det finnes et slikt permisjonsreglement på skolen, for å skape forutsigbarhet og for å sikre at det ikke skjer forskjellsbehandling. Det bør også finnes et søknadsskjema for permisjon, hvor man kan spesifisere hvilken type permisjon man søker, om den er lønnet eller ulønnet og som arbeidsgiver gir et begrunnet svar på. Det vil være en naturlig oppgave for lokallaget og rektor å samarbeide om å utforme et forslag til permisjonsreglement for behandling i styret.

Angelina K. Christiansen,
Generalsekretær Folkehøgskoleforbundet

ET ÅR FOR ALLE?

Rapporten «Folkehøyskole-et år for alle» fikk meg virkelig til å reflektere over tilbudet vårt. Jeg har tenkt at vi er gode på å ta imot alle i folkehøgskolen, men rapporten viser at vi har et godt stykke å gå. Folkehøgskole skal være en skole for livet, også for ungdom med funksjonsnedsettelse.

Målsetningen med rapporten var å samle kunnskap, bevisstgjøre og bidra til ny debatt om likeverdige muligheter til å gå på folkehøgskole. Rapporten viser også at det er utfordrende for skolene å tilrettelegge, da dagens støtteordninger er vanskelige å forholde seg til.

Vi har skoler med som er spesielt tilrettelagt for elever med funksjonsnedsettelse, samtidig er det viktig for unge som har blitt intervjuet i rapporten, at de ønsker å gå på ordinære linjer. Ungdommene vet selv hvilke ekstra tilrettelegginger de trenger, og det hjelper ofte å spørre.

Mange av våre skoler har gamle og til dels utilgjengelige bygninger. Ofte kan det være små grep, som gjør at eleven likevel kan gå på nettopp deres skole. Sjekk en ekstra gang, det kan hende at nettopp denne eleven vil få sitt beste år på deres folkehøgskole.

Live Hokstad
Leder Folkehøgskoleforbundet

FRIROMMET

Folkehøgskoleforbundet og IF satser på et demokratiprojekt fram mot valget i 2021. Vi har fått lov å bygge videre på det spennende danske prosjektet *Frirommet*, som er startet opp av de danske folkehøgskolene, efterskolene og friskolene.

Frirommet er en ny debattform, som ikke er redd for å synliggjøre konfliktens fronter, men som gjennom refleksjon over tvil og dilemmaer søker initiativer for det felles beste. Friromsdebatten vil utfordre de tradisjonelle rammene for debatt og styrke den demokratiske samtalen mellom borgere og folkevalgte for å bli klokere.

Folkehøgskoleforbundet og IF skal søke om eksterne midler til å starte opp kursing av ansatte på folkehøgskolene.

Dorte Birch

TRINE FRA TRINES MATBLOGG KOMMER, KOMMER DU?

Hverdagen på kjøkkenet i folkehøgskolen er travel, og vi har mange munner å mette. Vi i Folkehøgskoleforbundet har laget et kurs som vi håper vil inspirere kjøkkenansatte. Kurset passer både for kjøkkenledere og andre som har sitt daglige virke knyttet til kjøkkenet. Det legges opp til inspirasjon, gode smaker og interessante samtaler. Kurset finner sted i Oslo 3.– 4. mars.

FOLKEHØGSKOLEUKA 2020

Programmet for Folkehøgskoleuka 2020 på Ringerike folkehøgskole begynner å bli klart, og nå gjelder det å sette av uke 32 til kurs. Det blir kurs for alle yrkesgrupper i folkehøgskolen, og gode muligheter til å bli godt kjent med mange som jobber i frilynt folkehøgskole.

- Kurs for nye lærere
- Praktisk personale – en ressurs utover eget fagfelt.
- Kurs for nye rektorer/skoleledere
- Internatet som pedagogisk metode
- Kjøkkenet og det grønne skiftet
- Demokrativerksted
- Fagkurs for cosplay-lærere
- Førstehjelp ved fare for selvmord
- Turnus og arbeidstid

I tillegg vil vi undersøke hvilke kurs dere ønsker arrangert slik at vi enda bedre kan møte vårt felles mål om et bærekraftig skoleslag.

SOLIDARITETSFONDET

Solidaritetsfondet hadde søknadsfrist 24. januar 2020. Fondet bygges opp av et 0,05 prosent påslag på medlemskontingenten. Styret har gitt utfyllende prioriteringer knyttet til årets utlysning: Søknader som knytter sine prosjekter opp mot bærekraft vil bli prioritert i tildeling av midler fra Solidaritetsfondet.

SELVEVALUERINGSKURS

Folkehøgskolerådet (FHSR), Noregs kristelige folkehøgskolelag (NKF) og Folkehøgskoleforbundet (FHF) inviterer til felles kurs om selvevaluering den 5. og 6. februar 2020 i Oslo på Anker hotell. Dette er et møtested for dere som har ansvar for skolens selvevalueringsarbeid. Vår intensjon er at dere får relevant faglig påfyll, veiledning og inspirasjon.

I tillegg til informasjon og foredrag knyttet til arbeidet med skoleutvikling og selvevaluering generelt, vil årets kurs ha et ekstra søkelys på bærekraft. Med utgangspunkt i Bærekraftvedtaket fra oktober 2019 ønsker vi å utforske konkrete måter skolene kan inkludere bærekraft i arbeidet med skoleutvikling og selvevaluering. FHF tilbyr alle IF-skoler som melder seg på kurset en tilbakemelding på sin rapport fra 2018–19 i løpet av våren 2020.

KURS OM TILRETTELAGT FOLKEHØGSKOLE

Kurset er åpent for alle som arbeider i folkehøgskolen, men målgruppen er først og fremst ansatte som arbeider på egne linjer tilknyttet tilrettelagt folkehøgskole, ansatte på skoler hvor store deler av undervisningen er tilrettelagt eller ansatte som har mange arbeidsoppgaver tilknyttet elever med særlige behov for tilrettelegging.

Kurset vil ha fokus på disse tema:

- Psykisk helse og utviklingsforstyrrelser/utviklingshemming
- Foreldrestemmen og foreldresamarbeid
- Hvordan støtte og hjelpe myndige elever som trenger hjelp til å regulere f.eks. matinntak, søvn og oppmøte
- Erfaringsdeling

INSPIRERTE NYE LÆRERE PÅ KURS

De nye lærerne i folkehøgskolen som var på kurs under Folkehøgskoleuka, var samlet igjen tidlig i januar. Oppfølgingskurset hvor man kan reflektere over hvordan den første tida som folkehøgskolelærer har vært. Det var en sterk opplevelse å høre Inge Eidsvåg fortelle om betydningen læreren kan ha. Inspirerende var også Lars Sigve Meling sitt foredrag om Grundtvig. De nye lærerne var opptatt av hvordan de jobber med danning i folkehøgskolen. Disse lærerne jobber innenfor mange ulike fag, men det er mange fellestrekk hvordan de jobber med elevene.

NYTT DISTRIKT

I Agder har det blitt mange nye skoler de siste årene, og skolene har kommet med et initiativ om å starte et nytt distrikt. Agder, Evje, Setesdal og SKAP ha hatt sitt første distriktsmøte, foreløpig under navnet D8.

REKTORLAGET

REKTORLAGET

På Lederforum 20. november 2019 ble rektorlaget opprettet, med følgende styre:

- Einar Opsvik – tillitsvalgt og styreleder
- Silvia Van Hesik Førde – nestleder
- Mariann Aaland – styremedlem
- Kristian Lund Silseth – vara

I de perioder leder av FHF er nestleder i Folkehøgskolerådet velges det en ekstra representant til å sitte i Folkehøgskolerådet for FHF. Forbundsstyret har besluttet at de rutinemessig vil be rektorlaget om å innstille en kandidat til forbundets andre plass i Folkehøgskolerådet. Einar Opsvik vil sitte i Folkehøgskolerådet i denne perioden.

Live Hokstad

GODE TALL

I skrivende stund i januar ser vi en kraftig økning i antall søknader i forhold til i fjor, som også var et godt år. Det har kommet inn nesten 30 prosent flere søknader nå.

- Vi regner med at en del av økningen skyldes at flere søker tidligere. Dette er en fordel på mange måter:
- For det første gir det en trygghet til folkehøgskolene å vite tidlig hvor mange søkere de får.
 - For det andre så vet vi at dem som søker tidlig har større sannsynlighet for å møte opp på folkehøgskolen i august.
 - For det tredje så gir det veldig mange flere ungdommer som allerede nå snakker med venner og kjente om hva de skal gjøre til høsten. Dette er ungdommer som ofte overtaler venner til også å søke folkehøgskole.

Vi forventer på ingen måte at denne kraftige økningen varer hele veien til skolestart. Vi antar at søkningen til folkehøgskolene går ned fra midten av mars og fram til sommerferien, slik den gjorde det i fjor.

FORNØYDE ELEVER

En viktig grunn til at så mange søker seg til folkehøgskole er antakelig at elevene er svært fornøyde med skoleslaget. Fornøyde elever gir mange søkere.

En undersøkelse fra det eksterne analysebyrået EPSI fra desember viser at folkehøgskolene har ekstremt høye tall for hvor fornøyde elevene er med fjoråret. Her sammenlignet med andre skoleslag og med førstegangstjeneste:

KUNDETILFREDSHET						
Selskap	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Folkehøgskole	79,5	76,9	78,9	75,5	78,7	80,7
Høgskole	64,3	64,3	65,9	67,0	69,6	66,5
Universitet	66,2	68,4	67,4	67,4	70,3	64,3
Førstegangstjeneste				67,5	69,7	71,6

SATSING PÅ YOUTUBE

Sosiale medier er et satsingsområde for oss når vi markedsfører oss med avsenderen Folkehøgskolene. Det er dog en viktig sosiale mediekanal som vi ikke har vært aktive på, rett og slett på grunn av mangel på kapasitet.

Dette har vi endret på nå med ansettelsen av Benedicte Vederhus. Hun er ansatt i en 50 prosent prosjektstilling som IKF og IF deler og meningen er at hun skal bygge Folkehøgskolenes YouTubekanal god og sterk.

Foto: ØK

GLOBALVETTREGEL 6

Det er mye godt globalt engasjement i folkehøgskolen – og det håper Internasjonalt utvalg for folkehøgskolen (IU) vil fortsette!

Som med alt utviklingsarbeid, er det viktig å jevnlig vurdere hva som fungerer, hva konsekvensene av arbeidet er og hvilke prioriteringer vi tar. Fjellvettreglene har som mål å forebygge. Det gjelder også for Globalvettreglene, som skal bidra til mer bevissthet, økt refleksjon og diskusjon rundt vårt globale engasjement.

I uke 1-9 i 2020 lanserer IU ett tekstbidrag om hver regel hver uke. Tekstene er skrevet med ansatte i folkehøgskolen som målgruppe og intensjonen er at tekstene skal bidra til økt refleksjon rundt de ulike reglene.

Her er teksten til Globalvettregel 6: Realitetsorienter og vis til handlingsalternativer. Teksten er skrevet av Ole Andreas Kvamme, medredaktør av boken «Bærekraftdidaktikk» (2019) og ble publisert. (les de andre tekstene på www.folkehogskoleradet.no/iu-globalvettreglene).

Brita Phuthi

GLOBALVETTREGEL 6:

Realitetsorientering. Å bli rykket ut av der vi er nå, det vi er engasjert i, som om det ikke skulle være virkelig nok. At vi skulle leve i en boble eller i en drøm. Realitetsorientering vil si å stikke hull på boblen, våkne opp av drømmen.

Fenomenet er velkjent for alle som har drevet med global undervisning. At globalisering innebærer en usynliggjøring. På den ene siden har den økonomiske globaliseringen som skjøt fart på slutten av 1970-tallet, satt mennesker i forbindelse med hverandre over store avstander. Den globale kapitalismen har skapt verdensvide produksjons- og transportkjeder. På den andre siden er forbindelsene ikke til å få øye på, ansvaret er pulverisert. Forbrukerne vet ikke hvem produsentene er, kjenner ikke til arbeidsforhold og miljøpåvirkning, ei heller transportveiene. Realitetsorientering vil her si å spore opp og avdekke ansvarsforhold.

Realitetsorientering kan også handle om å bruke de rette ordene. Det var dette som skjedde da Greta Thunberg på FNs klimamøte i Katowice i Polen i desember 2018 beskrev vår tids klimautfordringer som en krise. En forutsetning for å mobilisere den nødvendige politiske handlekraften er å behandle krisen som en krise.

I nasjonal sammenheng kan realitetsorientering være å ta inn over seg hvor stor Norge faktisk er som produsent av fossilt brensel, og hvor rike vi er blitt på denne virksomheten. Vi er i dag verdens tredje største gassprodusent og åttende største oljeprodusent. Statens Pensjonsfond Utlandet, som er basert på olje- og gassrikdommen, er ved årsskiftet 2019/2020 på over 10 000 milliarder kroner. Hvor lenge skal vi fortsette å lete etter nye

olje- og gassfelter? Hva er global rettferdighet når de fattigste med det minste økologiske fotavtrykket drives på flukt som en følge av klimaendringer?

Realitetsorientering handler altså om at ekskluderte virkelighetsbilder blir beskrevet, avdekket, diskutert. Men realitetsorientering har også en annen betydning. Sett i sammenheng med undervisning er realitetsorientering først og fremst situasjonsforneemmelse. Hvor er det det brenner nå, hva er det som står på spill blant oss som er her? Globalt engasjement handler på ulike måter om å beskytte livet på kloden i dag og i framtida. Livet er alltid også akkurat her og akkurat nå. En forutsetning for at global undervisning skal få feste og bli meningsfull, er at den tar den konkrete situasjonen på alvor. Dette handler også om å trekke inn erfaringer, følelser, frykt og forhåpninger.

Å vise handlingsalternativer er viktig for ikke å skape motløshet, for å vise at problemer så vel som løsninger er menneskeskapte. Læreren kan her ha en annen oversikt enn elevene, få fram uteglemte perspektiver. Men handlingsalternativer kan også være noe som oppstår i undervisningssituasjonen når alle blir tatt på alvor og blir lyttet til. Da vil også mangfoldet i gruppen tre fram. Filosofen Hannah Arendt har beskrevet dette som å møtes rundt et bord. Den enkelte har sin plass rundt bordet med et litt annet perspektiv enn alle de andre. Når mangfoldet spiller seg ut, vil noe nytt kunne oppstå, som ingen hadde tenkt på før. Realitetsorientering innebærer her en åpenhet for det uforutsette, å vende seg mot det som ennå ikke er.

Ole Andreas Kvamme,
medredaktør i boken Bærekraftsdidaktikk (2019)

KUNNSKAPSMINISTEREN LEVERTE!

Folkehøgskolerådets årlige rektormøte 2020 er historie. Årets samling hadde god oppslutning og variert program. Bærekraft, demokratiutvikling og sanksjoner var noen av hovedtemaene.

Det er «Fast prosedyre» at vi inviterer kunnskapsministeren til rektormøtet. Oftest får vi omtrent et slikt svar på invitasjonen: «Tusen takk for interessant invitasjon. Kunnskapsministeren kan dessverre ikke delta i programmet. Kunnskapsministeren ønsker dere lykke til med gjennomføringen av møtet». Men i år fikk vi beskjed om at kunnskapsminister Jan Tore Sanner gjerne ville delta på møtet. Det er en anerkjennning av skoleslagets betydning når ansvarlig statsråd velger å delta på rektormøtet. Vi skal være stolte av det. Selv om vi kanskje mener det burde vært en selvfølge at statsråden besøkte oss – hvert år (!), så er det altså ikke det. Det er mange år siden en statsråd sist besøkte rektormøtet.

Det var en godt forberedt og opplagt Jan Tore Sanner som snakket for rektorene. Han hadde gjort lekse si og viste at han forsto folkehøgskolenes egenart. Også fra innsiden. Han snakket politisk og «systemisk», men også personlig med referanse til hans egen datters år på folkehøgskole. Sanner brukte ord som autonomi og frihet for å beskrive skoleslaget, samtidig som har slo fast at folkehøgskolene er en viktig del av utdanningssystemet og viktig i mange menneskers liv. Og det er vel egentlig «spot on» på der vi selv ønsker å være. Interessant at han også velger å snakke om den pågående fagfornyelsen/endringen av læreplanene i grunn- og videregående skole. Parallellene fra folkehøgskolene til de nylig definerte tverrfaglige temaene i den nye læreplanen er mange. Skulle nesten tro statsråden hadde skjenet til folkehøgskolene da han definerte «Demokrati og medborgerskap», «Bærekraftig utvikling» og «Livsmestring og folkehelse» som de tverrfaglige temaene i de nye læreplanene i skolen. Dette er temaer folkehøgskolene har lang tradisjon i å fokusere på. Det er en viktig del av allmenndanningen og folkeopplysningen. La oss love hverandre at vi alltid skal være i forkant og levere på disse temaene. Det er bare å brette opp ermene.

Statsråden skrøt også av regjeringens satsing på de nye folkehøgskolene. Naturligvis. De siste årene har det kommet flere nye skoler. To er etablert innværende skoleår og ytterligere tre har fått planleggingsmidler for oppstart de neste årene. Dette er en stor satsing som jeg forstår at statsråden skryter av. Selv om det fra Folkehøgskolerådets side flere ganger blitt understreket at det nå er på tide med et «hivelskjær» i nyetableringer. Nå må de allerede vedtatte skolene få anledning til å starte opp, så bør man tenke seg litt om, se på overordnet struktur, geografi, elevtilgang etc. før man eventuelt vedtar nye skoler. Dessuten har eksisterende skoler også behov for flere elevplasser. Det bør prioriteres for nyetableringer. Statsråden sa ingen ting om dette i innlegget

sitt. Folkehøgskolerådet skal derimot si det ofte og være tydelig på det i dialogen med myndigheter og politikere.

Statsråden kommenterte også raskt kortkurs og den pågående lovendringen som har til hensikt å fase ut tilskuddet til kortkurs. Argumentet til regjeringen og statsråden er at «langkursene skal styrkes». Folkehøgskolerådet er ikke motstandere av å styrke langkursene (uten at vi ikke helt vet hva de legger i det). Men vi er lei oss for at man nå fratar skolene mulighet til å lage tilpassede kurs, med ulik lengde, til ulike målgrupper. Regjeringens utfasing av tilskudd til kortkurs betyr mindre frihet, mindre fleksibilitet og færre muligheter. Kortkursene gjør at folkehøgskolene har mulighet til å bety noe mer for flere. Det er synd at statsråden ikke ser den muligheten.

Alt i alt var det et godt innlegg fra statsråden. Jeg er glad han ville komme. Det anerkjenner jobben vi gjør. Jeg skrev så blekket spruta under statsråden sitt innlegg. Jeg ble stolt av å jobbe for folkehøgskolene. Godordene haglet. Om skoleslagets fremoverlente holdning og evnen til å tilpasse seg tiden vi lever i. Om frihet og autonomi. Om betydningen for mennesker og for samfunnet. Jeg er selvfølgelig helt enig. Det forplikter. Men det bør forplikte begge veier. Som nå når regjeringen fratar skolene mulighet til å få finansiering for kurs under 16,5 uker. Eller når vi ikke får tilskudd for elevene som faktisk går på folkehøgskole. Når vi ber om ressurser til å gjennomføre mentorprosjektet. Eller når vi etterlyser mer forskning på folkehøgskolen. Når vi roper varsku om NAV-finansiering for elever med funksjonshemninger. Eller når vi ber om etter- og videreutdanningsmidler til ansatte i folkehøgskolen. Jeg bare nevner det.

Christian Tynning Bjørnø,
Daglig leder Folkehøgskolerådet

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Konstituert rektor: Ingvild Tollehaug Jevne
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverumfhs.no

EVJE FOLKEHØGSKOLE

4735 Evje
Tlf.: 37 88 60 05
Rektor: Aslak J. Brekke
www.evjefhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjellevad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Tore Haltli
www.fanafhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Jan Martin Medhaug
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Arne Ruste
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Gisle Skoglund
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Erlend Welanders
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Lars Petersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Jarle Nilssen
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKULE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Jonatan Rask
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Einar Opsvik
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKULE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Unn Irene Aasdalen
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Karin Langeland
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistkskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringeby
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKULE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKULE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Mona Verpe
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Stig W. Ågedal-Mortensen
www.setesdal.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØYSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Hanne Christine Seyffarth-Fuglestad
www.skapmandal.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØYSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Vikarierende rektor: Sveinung Finden
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Harald Thompson Rosenstrøm
www.solbakken.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKULE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Per Kristian Dotterud
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKULE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognæs
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Vikarierende rektor: Bjørn Veland
www.toten.fhs.no

TORSHUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Mette Haustreis
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Claus Røynesdal
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Berglind Stefansdottir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Marianne Nordås er lærer på linja Bo og fritid ved Jæren folkehøgskule, hun ble utfordret av Ulf Langmo – Vefsn folkehøgskole.

Å vakna

Å vakna om morgonen
til ein heilt vanleg dag,
og kjenn ei strime av
Forventning sildra gjennom
deg.
Å gå ut i dagen med opne
sansar
med et hjarte som slår ørlite
ekstra.

Å ha augo som ser med eit
uventa klarsyn
dråpen på greina, blomen i
vegkanten,
rynkene i eit anlet som er
nært.
Å kjenna at det boblar ei
glede i ein.
Ei sterk uventa glede over
livet.

Bente Bratland Mæland

Marianne utfordrer Hallgeir Holden, Hadeland folkehøgskole